

Täysistunto

Torstai 4.10.2018 klo 16.01—18.11

Täysistunto alkoi klo 16.01. Täysistunto päättyi klo 18.11.

Puhetta johtivat puhemies Paula Risikko (16.01—18.00) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (18.00—18.11).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
valtiovarainministeri Petteri Orpo
kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen
opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen
asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen
ulkoministeri Timo Soini
työministeri Jari Lindström
liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner
sisäministeri Kai Mykkänen
sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila
elinkeinoministeri Mika Lintilä
maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä
eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho
oikeusministeri Antti Häkkänen
perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko

Puhemies Paula Risikko: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla oleville ministereille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan. Muistutan jälleen siitä, että kysymyksessähän on erityisesti opposition kyselytunti ja siitä syystä painottuu oppositiopuolueiden kysymykset, tälläkin kertaa.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

2.1. Suullinen kysymys ilmastomuutoksen torjumisesta (Sanna Marin sd)

Suullinen kysymys SKT 147/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäisen kysymyksen esittää edustaja Marin, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.02 Sanna Marin sd: Arvoisa puhemies! Maanantaina julkaistava Kansainvälisen ilmastopaneelin IPCC:n raportti tulee olemaan tutkijoiden vakava hätähuuto ihmiskunnan tulevaisuuden puolesta. Pariisin ilmastopimuksessa sovittu 1,5 asteen ilmaston lämpenemisen raja on nykyisillä toimilla ylittymässä jo vuonna 2040. Tänä vuonna syntyneet suomalaiset, kuten oma tyttäreni, ovat tuolloin 22-vuotiaita, siis elämänsä alussa. Päästöta-voitteita onkin korjattava ja päästöjä leikattava nykyistä enemmän erittäin kiireellisellä aikataululla. Myös Suomen ilmastopaneelin näkemys on, että ilmastopolitiikkamme kunnianhimon tasoa on nostettava merkittävästi. Hallituksen nykyiset toimet eivät yksinkertaisesti riitä. Kysynkin ministeri Tiilikaiselta: onko hallitus korjaamassa Suomen päästövähennystavoitteita Suomen ilmastopaneelin suosittelemaan suuntaan, ja millaisia uusia toimenpiteitä hallitus esittää tavoitteiden saavuttamiseksi?

16.03 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys on äärimmäisen tärkeä ja ajankohtainen. Todellakin oletus tuosta IPCC:n ensi viikon raportista on, että se tulee kertomaan kohtuullisen tylät terveiset siitä, onko 1,5 asteen lämpeneminen edes mahdollista saavuttaa, ja sen jälkeen on syytä käynnistää ripeästi keskustelut siitä, miten varmistaisimme, että edes tuo kahden asteen tavoite on mahdollinen.

Suomen hallitus on tehnyt erittäin kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa: kansallisesti ajanut EU:ssa EU:n tavoitteiden tiukentamista ja osallistunut aktiivisesti kansainvälisen ilmastopimuksen syntymiseen. Samalla täytyy todeta, että eivät nämäkään toimet riitä. Sen takia viestimme on sekä itseni että pääministerin suulla: Meidän täytyy tehdä lisää ja meidän täytyy tehdä nopeammin. On aivan selvää, että ilmastopolitiikassa tulee riittämään tekemistä tämän hallituksen hyvän pohjan jälkeen niin seuraavalle ja sitä seuraavalle kuin aika monelle hallitukselle kymmenien vuosien ajan.

2.2. Suullinen kysymys ilmastomuutoksen torjumisesta (Satu Hassi vihr)

Suullinen kysymys SKT 148/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Myös vihreällä eduskuntaryhmällä on ilmastomuutokseen liittyvä kysymys. Otetaan se kysymys tähän ja sitten lähdetään debatoimaan. — Olkaa hyvä, edustaja Hassi.

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

Keskustelu

16.04 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! On todella niin, että jotta nykypäivän lapsilla ja koululaisilla olisi tulevaisuus, ilmastonmuutos pitää saada hillittyä noin puoleentoista asteeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että teollisuusmaiden, myös Suomen, päästöjen pitää olla negatiivisia vuosisadan puoliväliin mennessä. Toisin sanoen meidän hiilinielujemme pitää olla suuremmat kuin päästömme. Fossiilisista pitää kokonaan luopua jo tätä ennen.

Me vihreät esitämme, että asetetaan aikataulu fossiilisista polttoaineista luopumiselle, että ensi vuosikymmenellä luovutaan paitsi kivihiiilestä, mitä hallituskin liputtaa, myös turpeesta ja 2030-luvulla luovutaan liikenteessä fossiiliöljyn käytöstä ja maakaasusta. Lisäksi meidän pitää ajaa alas fossiilienergian käyttöä suosivat tukiaiset. Onko hallitus tähän valmis?

16.05 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on äärimmäisen sitoutunut ajamaan kunnianhimoisia ilmastotavoitteita eteenpäin. Sen näkee tästä kysyjänkin mainitsemasta kivihiiilen kielto-asiasta, joka nyt piakkoin tulee eduskunnan käsittelyyn. Kivihiiilestä luovutaan Suomessa 2029 mennessä.

Mitä muuta? Aivan kuten kysyjä totesi, on kiire ajaa fossiilisia energianlähteitä alas myös kivihiiilen jälkeen. Tässä oikeastaan, sen sijaan, että mennään yksittäisten kieltojen tietä, on tärkeää, että meillä on johdonmukainen, koko EU:n laajuinen ja maailmanlaajuinen politiikka. Päästökauppa on ehdottomasti tehokkain väline ajamaan kaikkia fossiilisia alas silloin, kun pystytään valitsemaan fossiilisen ja uusiutuvan välillä ilman suuria investointeja. Ehdotammekin, että päästökauppaa on EU:ssa vahvistettava ja laajennettava, jotta se kattaa mahdollisimman suuren määrän päästöistä.

Puhemies Paula Risikko: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. Ensiksi tietysti näille, jotka pääkysymyksen esittivät, eli ensiksi edustaja Marin.

16.07 Sanna Marin sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmaston lämpeneminen keskimäärin puolitoista astetta tarkoittaa maapallon napa-alueiden lähellä oleville valtioille, kuten Suomelle, ilmaston lämpenemistä jopa viisi astetta. Siksi on meidän etumme, että maailman valtioiden ilmastotoimet ovat riittäviä ja etupainotteisia.

Meidän väylämme vaikuttaa globaaliin ilmastokriisiin omien toimiemme lisäksi on Euroopan unioni. Siksi on Suomen etu, että ilmastokysymys on vahvasti agendalla ensi vuonna, kun Suomi on EU:n puheenjohtajamaa. SDP:n mielestä Euroopan pitää olla suunnan näyttäjä ilmastonmuutoksen torjunnassa ja Suomen pitää olla nykyistä aktiivisempi Euroopan unionin sisällä tämän toteuttamiseksi. Kysyn hallitukselta: miten ilmastokysymys näkyy EU-puheenjohtajuuskauteen valmistautumisessa ja Suomen tavoitteissa?

16.08 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ilmastokysymyksen ratkominen on ilman muuta yksi Euroopan unionin yhteisen politiikan tärkeimpiä juttuja. Euroopan unioni on ilmastopolitiikan suurtoimija, ja nyt tulevissa Katowicen ilmastoneuvotteluissa EU:n on otettava hyvinkin

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

johtava rooli, jos mielimme päästä toimeenpanemaan Pariisin sopimusta, joka on jo pari vuotta sitten hyväksytty.

Suomella on hyvin aktiivinen ote Euroopan unionissa useamman ministerin voimin, tuoreimpina esimerkkeinä esimerkiksi itseni ja liikenneministeri Bernerin aloitteet ajoneuvojen päästörajojen tiukentamisesta. Nimittäin mistä kuluttajat saavat pienipäästöisiä ajoneuvoja, ellei valmistajia pakoteta niitä tuottamaan?

Teemme monella rintamalla — viittasin jo päästökaupan laajentamisolitteeseen — töitä EU:n sisällä. Suomi on noussut EU:n kunnianhimoisten ja aktiivisten ilmastotoimijoiden joukkoon tämän vaalikauden aikana.

Puhemies Paula Risikko: Ja vielä ministeri Orpo jatkaa.

16.09 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuosta on hyvä jatkaa, kun ministeri Tiilikainen kuvasi EU:n tasolle asti, mitä tehdään.

Suomi tekee myöskin erittäin kunnianhimoista globaalia ilmastopolitiikkaa. Sille on ensi viikolla itse asiassa hyvä foorumi: Suomi on Maaailmanpankin ja valuuttarahaston vuosikokouksen puheenjohtajamaa. Saan siinä ominaisuudessa käyttää siellä puheenvuoron. Se tulee keskittymään hyvin voimakkaasti ilmastonmuutoksen vastaisten toimien vaatimiseen. Tuodaan esityksiä muun muassa hiilen hinnoittelusta ja kestävä kehityksen budjetoinnin käyttöön ottamisesta eri maailman maissa ja myöskin esitellään niitä teknologia-ratkaisuja, joita me Suomessa ja Pohjoismaissa olemme tehneet vähähiilisen yhteiskunnan aikaansaamiseksi.

Eli summa summarum, Suomi toimii erittäin kunnianhimoisesti kaikilla tasoilla, globaalisti, EU-tasolla ja kotimaisella tasolla, kasvihuoneilmiön ja ilmastonmuutoksen torjumiseksi.

16.10 Satu Hassi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Tiilikainen, sivuutitte täysin sen noin miljardi euroa, jonka Suomi nytkin vuosittain käyttää tukiaisiin, jotka käytännössä suosivat fossiilisten polttoaineiden käyttöä.

Palaan siihen, että vuosisadan puoliväliin mennessä Suomenkin hiilinielujen ja tapojen poistaa hiiltä ilmakehästä pitää olla suuremmat kuin meidän päästömmme. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että metsien ja maaperän hiilinieluja pitää kasvattaa. Niitä ei saa päästää laskemaan. Nykyisin kuitenkin hakkuu on metsänomistajan ainoa tulonhankintakeino metsästään. Onko hallitus valmis miettimään ratkaisuja, joilla luodaan metsänomistajille ja myös maanviljelijöille kannuste kasvattaa metsän, metsämaan ja peltojen hiilisisältöä, ja miettimään esimerkiksi Kemera-tukirahojen uudelleen suuntaamista tai päästökaupan huutokauppatulojen käyttämistä tähän, tai sitten niiden noin miljardin euron tukiaisten, jotka tällä hetkellä menevät fossiilisten polttoaineiden käytön edistämiseen?

16.11 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Hassin kysymyksestä saattaa satunnainen kuulija saada käsityksen, että meillä olisi keltaisessa budjettikirjassa joku rivi, missä kerrotaan miljardien tukiaisista fossiilisille polttoaineille. Näin ei ole. [Välihuutoja vasemmalta] Suomi verottaa raskaasti kaikkia fossiilisia polttoaineita, ja joitain fossiilisia vielä raskaammin. Me olemme osa kansainvälistä liikettä, joka päinvastoin ajaa juuri fossiilisen energian tukien poistamista maailmanlaajuisesti.

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

Mitä tulee tähän nielukysymykseen ja mahdollisuuksiin, miten se koskettaisi yksittäistä metsänomistajaa, niin todellakin tuo hiilinielujen vahvistaminen maailmanlaajuisesti on erittäin tärkeä juttu, ja se on tärkeä juttu Suomessa. Maailmassa tarvitaan enemmän metsiä, paremmin kasvavia metsiä. On aivan mahdollista, että tulevana vuosikymmeninä meille syntyy hiilinielumarkkina. Sitä ei vielä ole, mutta on johdonmukaista, että sitäkin ajattelua aletaan jo kylvää ja pohtia, [Puhemies koputtaa] miten yksittäinenkin metsänomistaja voisi osallistua tähän.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan aina yksi ministerivastaus, vuorotellen sieltä, ketkä kokevat tarvetta puhua.

16.12 Riitta Myller sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taloudelliset ohjauskeinot ovat äärimmäisen tärkeitä, kun mietitään keinoja hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen. Liikenne on merkittävä kasvihuonepäästöjen lähde. Liikenteen osuus Suomessa on 20 prosenttia, ja tieliikenteen osuus siitä 90 prosenttia. Suomen strategia on biopolttoaineissa. Tutkijat ovat kuitenkin todenneet, että tämä on mahdollista enää ainoastaan kymmenen vuoden ajan. On löydettävä muut keinot hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen. Ehdotuksia olisi siis nyt jo oltava käsittelyssä. Tärkeitä toimia ovat liikenteen tarpeen vähentäminen ja liikenteen sähköistäminen. Nopeana keinona on ehdotettu verouudistuksia, esimerkiksi niin että saadaan työsuhdeautot sähköistettyä. Onko hallituksella tähän aikomusta? Entä sitten tällaiseen mittavampaan veroremonttiin, jolla suunta saadaan käännettyä?

16.13 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Liikenne- ja viestintäministeriössä on tällä hetkellä työryhmä, joka valmistelee käsitystä siitä, millaisilla keinoilla me voisimme olla täysin hiilineutraaleja liikenteen osalta viimeistään vuonna 2045. On myöskin selkeää, että me tarvitsemme ratkaisuja siihen, että kaikki uudet autot olisivat uusilla tai vaihtoehtoisilla käyttövoimilla hankittuja vuoteen 2030 mennessä.

Tähän tarvitaan erilaisia toimenpiteitä. Liikenteen sähköistäminen on yksi keskeinen toimenpide, ja tämänkin osalta olemme yhdessä ministeri Tiilikaisen kanssa vaikuttaneet myös EU:ssa siihen, että muun muassa kaikki julkisina hankintoina tapahtuvat ajoneuvohankinnat olisivat sähköisellä käyttövoimalla. Näidenkin osalta tullaan tarvitsemaan verotuksen uudistamiseen liittyviä toimenpiteitä, sekä porkkanaa että keppiä, ja sen osalta saamme valmiin esityksen joulukuuhun mennessä.

16.14 Hanna Halmeenpää vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomalaiset ansaitsevat tietää, kuinka kunnianhimoisiin ilmastotoimiin puolueet sitoutuvat. Hallituspuolueiden tämänhetkinen, muun muassa ensi vuoden budjettikirjasta ilmenevä tahdonlujus ja ilmastomuutoksen vakavuusasteeseen suhtautuminen eivät aivan vielä riitä. Vaikka oikeansuuntaisia asioita esitetään, suuruusluokan pitää olla kunnianhimoisempi. Ihmisten huoli ilmastomuutoksen etenemisestä kasvaa, ja samalla kasvavat vaatimukset konkreettisista poliittisista toiminnoista. Jos nimittäin emme ole tosissamme, kaikki muut poliittiset toimet menettävät merkityksensä. Ilmastomuutoksen pysäyttäminen ja hidastaminen ei ole helppoa eikä ilmaista, mutta se on silti pakko tehdä. Minä kysyn koko hallitukselta: mikä on teidän eräpäivänne fossiilisille polttoaineille, muillekin kuin kivihiihille?

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

16.15 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee hallituksen ilmastopolitiikan kunnianhimoon, niin uskallan kyllä väittää, että kunnianhimon taso on ollut todella korkealla. Yhtenä esimerkkinä sain juuri tietoa, että vuonna 2015 Suomi oli 60 maan vertailussa ilmastopolitiikan edistämisessä sijalla 32 — taisitte olla silloin mukana hallituksessa — ja nyt tällä hetkellä sijalla 9. [Välihuutoja] Minusta tämä kuvaa sitä, miten ulkopuolelta arvioiden katsotaan Suomen hallituksen ilmastopolitiikkaa ja niitä tekoja ja toimia, mitä me olemme tehneet. Eli jatkuvasti hallituksen työn alusta lähtien eri sektoreilla, eri ministeriöissä on tehty määrätietoista työtä, jossa pyritään kohti hiilineutraalia Suomea ja kohti vähähiilistä Suomea, ja minä olen itse asiassa aika ylpeä siitä työstä, mitä hallitus on tehnyt. Pitää tehdä enemmän. Haasteet ovat niin suuria, ja uhat, jos me emme pysty torjumaan ilmastomuutosta, ovat niin suuria meille ja tuleville sukupolville, että meidän pitää tehdä enemmän. Siksi katsotaan eteenpäin, mitä ovat seuraavat askeleet.

16.17 Katja Taimela sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Liikenteelle on asetettu ilmastopolitiikan nimissä kunnianhimoisia tavoitteita, ja jotta nämä tavoitteet saavutetaan, me tarvitsemme lisää poliittisia ohjauskeinoja vähäpäästöisten autojen hankintaan ja kaupunkiseutujen joukkoliikenne ja kestävät liikennemuodot, raideliikenne, kävely ja pyöräily, vaativat omat toimenpiteensä.

Hallitus on kovasti eri kohdissa hehkuttanut kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa. Ministeri Berner on todennut, että kävelyn ja pyöräilyn lisääminen 20 prosentilla toisi noin 4 miljardin euron edestä terveyshyötyjä ja että liikenteen päästöjä voidaan ohjelman toimenpiteillä vähentää 0,3 miljoonaa tonnia — merkittäviä lukuja. Olette myös yksilöineet 31 eri toimenpidettä, joissa tässä kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmassa edetään. Tämä työ, josta on paljon puhuttu ja jota on eri toimijoiden kanssa yhdessä valmisteltu, teidän oli tarkoitus aloittaa [Puhemies koputtaa] hyvässä yhteistyössä kuntien kanssa, [Puhemies: Kysymys?] mutta panostukset tästä keltaisesta kirjasta puuttuvat. [Puhemies: Kysymys?] Miksi näin?

16.18 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kävelyn ja pyöräilyn ohjelma on saanut erittäin hyvän vastaanoton, ja sitä on tehty tiiviisti yhteistyössä laajan sidosryhmän kanssa. Näistä toimenpiteistä on käynnistetty oikeastaan kaikki toimenpiteet, ja kuntien osalta ensimmäiset kävelyyn ja pyöräilyyn liittyvät kevytväylähankkeet ovat myös käynnistyneet. Varmasti niihin tarvitaan suurempia rahapanostuksia tulevaisuudessa, mutta ne panostukset, jotka ovat olleet myöskin meidän parlamentaarisessa työryhmässä, joka on ollut osana tässä valmistelussa mukana, on kyllä tehty, ja niihin ovat myöskin rahat olleet olemassa.

16.19 Pekka Haavisto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmastopolitiikka ja ympäristöpolitiikka ovat myös tärkeä osa Suomen ulkopoliitiikkaa. Pariisin ilmastopöytäkirja ei toteudu, ellei paitsi EU myöskin suurvallat, ennen kaikkea Yhdysvallat ja Venäjä, sitoudu kunnianhimoiseen ilmastopolitiikan toteuttamiseen. Te, ministeri Soini, olette juuri palannut New Yorkista YK:n yleiskokouksesta ja olette tavannut kollegoitanne. Mitä olette tehnyt sen edistämiseksi, että myöskin Yhdysvallat ja Venäjä tulisivat tähän kunnianhimoiseen rintamaan Pariisin ilmastopöytäkirjan toteuttamiseksi, ja mikä on teidän

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

arvionne näiden maiden sitoutumisesta tällä hetkellä, ja miten Suomi voisi tässä asiassa olla vielä nykyistä aktiivisempi? [Eero Heinäluoma: Ydinkysymyksiä!]

16.19 Ulkoministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen yleiskokouspuheenvuorossa otettiin voimakkaasti esiin ilmastoasiat ja kansainvälinen monenkeskeinen, sääntöperusteinen yhteistyö. Myöskin on hyvin tärkeää, että sekä Yhdysvallat että Venäjä ratifioisivat tämän sopimuksen. Nyt Venäjä on esittänyt myös duubioita tästä. Tämä on äärimmäisen vakava asia. Yleisemminkin näyttää siltä, että Eurooppa ja Euroopan unioni on ainoa iso toimija, ja Kiina, Venäjä ja Yhdysvallat näyttävät etääntyvän kansainvälisestä sääntöperusteisesta yhteistyöstä, jota myös Pariisin ilmastositoumus on. Suomen täytyy olla mukana rintamassa, joka ajaa sitä, että mihinkä on sitouduttu, sitä myös noudatetaan.

16.20 Olli Immonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva aihe on erittäin tärkeä, ja haluaisin lähestyä aihetta nimenomaan suomalaisen työn, yrittäjyyden ja teollisuuden näkökulmasta. Suomalaiset yritykset ja teollisuushan toimivat tällä hetkellä ekologisesti hyvin kestävästi, ja voidaan oikeastaan sanoa, että suomalainen työ on todellinen ekoteko. Nyt kuitenkin on vaarana, että näillä liian tiukoilla päästörajoituksilla uhkaamme ajaa suomalaista teollisuutta maihin, joissa päästörajoituksia ei oikeastaan noudateta lainkaan.

Arvoisa puhemies! Kysyisinkin ministeriltä: mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta saamme pidettyä suomalaisen työn, yrittäjyyden ja teollisuuden Suomessa sen sijaan, että karkotamme ne maihin, joissa saastuttaminen on sallittua ja oikeastaan arkipäivää?

16.21 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Immosen kuvaama uhka oli todellinen ehkä 10–15 vuotta sitten, mutta sen jälkeen on tehty paljon päätöksiä, mitkä lievittävät tuota uhkaa. Esimerkiksi Euroopan unionin päästökauppajärjestelmä on yhtä tiukka joka ainoassa EU:n jäsenmaassa, olkoonpa sitten Suomi tai Puola tai Bulgaria kyseessä, samoilla pelisäännöillä mennään. Pariisin sopimuksen myötä myös maailman muissa kolkissa, mukaan lukien jopa Kiina, ollaan otettu käyttöön päästökauppajärjestelmää, jotta hiilidioksidipäästöille tulee hinta ja epäreilulta kilpailulta vältytään. Lisäksi meillä on hallitusohjelmassa muita toimia, joilla vielä varmistetaan se, että energiantensiivinen teollisuus pärjää kansainvälisessä kilpailussa ja sillä on myös oikeus parhaiten toimijoitten tasolla oleviin ilmaisiin päästöoikeuksiin. Tämä on tärkeä näkökulma, että emme luo epäreilua kilpailua, ja siitä puhuin viimeksi muutama päivä sitten myös WTO:n kokouksessa Genevessä.

Puhemies Paula Risikko: Ja ministeri Lintilältä lyhyt täydennys.

16.23 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Voin sanoa edustaja Immoselle, että yrityksistä, jotka lähestyvät minua energiaan liittyvissä asioissa, yksikään ei ole ilmoittanut, että he hakevat etabloitumista pois Suomesta näitten rajojen takia. He käyvät kertomassa minulle, että heillä on uusia suunnitelmia, he näkevät omana mahdollisuutenaan tietyt rajoitukset, ja haetaan uusia energiamuotoja. Suomessa rajoitukset on otettu tietyllä tavalla uutena kilpailuvalttina verrattuna muihin kumppaneihin, ja arvostan erittäin suuresti suomalaisia yrityksiä, jotka ovat valmiita panosta-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

maan niihin innovaatioihin, joilla heidän omaa energiankulutusta vähennetään ja tuodaan uusiutuvien energioitten piiriin. Eli siltä osin voin sanoa edustajalle, että huoli pois, kyllä Suomessa yritykset pysyvät ja kehittyvät.

16.24 Silvia Modig vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Satunnainen kuulija saattoi ymmärtää ministeri Tiilikaisen vastauksesta edustaja Hassille, että meillä ei ole ympäristölle ja ilmastolle haitallisia yritystykä. Kyllä niitä on tässä keltaisessa kirjassa monta riviä, ja se on olennaista sen takia, että kun me puhumme ilmastomuutoksen hillinnästä, meidän pitää katsoa kaikkien toimien vaikutusta ilmakehälle. Sen takia kysymystä hiilinieluista ei voi ohittaa.

Tällä hetkellä meidän päästömmme olisivat puolet isommat ilman sitä nielua, joka meillä tällä hetkellä on, ja sen takia on välttämätöntä kasvattaa nielua, ei pienentää sitä, kuten hallituksen toimet tekevät. Hallituksen omassa raportissa YK:lle kerrotaan, että meidän hiilinielumme pienenevät, jopa puolittuvat, 30-luvulle mentäessä, ja tämä puolittuminen tekee tyhjäksi kaikki muut, kunnianhimoisetkin päästövähennystoimet. Jos muilla sektoreilla pitää kompensoida se hiilinielun pieneminen, niistä toimista tulee kohtuuttoman raskaita. Te ette voi sanoa, että teette kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa, jos te ohitate kysymyksen nieluista. Oletteko te nyt vihdoinkin valmiita muuttamaan metsäpolitiikkaanne suuntaa?

16.25 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin aloitan siitä, että meillä kaikkea fossiilista energiaa verotetaan, ja joitain muotoja verotetaan vielä rankemmin. Suomi on ehdottomasti fossiilista energiaa korkeimmin verottavia maita. Se näistä fossiilisista tuista.

Mutta mitä tulee hiilinieluihin, olen kysyjän kanssa samaa meiltä siitä, että nielujen merkitys on suuri. Kuten jo aiemmin totesin, tarvitsemme maailmanlaajuisesti ja myös Suomessa enemmän metsää ja paremmin kasvavia metsiä, ja jotta voidaan myös varmistaa metsien kasvu, on tärkeää, että metsien ikärakenne ja hoitotaso säilyvät senkaltaisina, että kasvu on vahvaa, jotta sitä nielua syntyy ja syntyy myös mahdollisuus käyttää puuta raaka-aineena. Puuta raaka-aineena käytetään maailman pelastamiseen muovilta ja uusiutumattomilta raaka-aineilta, ei maailman tuhoamiseen.

Tässä nielukysymyksessä nimenomaan pitkä jänne on tärkeä, ja siksi hallituksen tavoite hiilineutraaliudesta vuonna 2045, jolloin päästöt ja nielut ovat tasapainossa, edustaa myös tässä suhteessa huippua.

16.26 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Euroopan tasolla rakennuksiin ja rakentamiseen menee noin puolet meidän primääriresursseista. Rakennuksista on peräisin noin puolet meidän jätteestä ja noin 40 prosenttia meidän hiilidioksidipäästöistä. Eli sillä on merkitystä, mitä ja miten me rakennamme.

Tiedämme myös, että betoniteollisuudesta on peräisin 5—7 prosenttia maailmanlaajuisista hiilidioksidipäästöistä. Puu sen sijaan: kilo puuta sitoo noin 1,8 kiloa hiilidioksidia. Kuitenkaan puurakentaminen ei vielä Suomessa ole niin yleistä kuin sen tulisi olla, ja etenkin massiivipuorakentaminen, joka on hiilivarastonäkökulmasta äärimmäisen hyvä tapa rakentaa, on hyvin harvinaista.

Kysyn ministeriltä: Miten me pääsisimme tilanteeseen, että ei tarkasteltaisi puurakentamisen tai rakentamisen osalta yleensäkin teoreettista E-lukua vaan hiilijalanjälkeä koko rakennuksen elinkaaren aikana? Se suosisi massiivirakentamista, joka on kestävä ja hy-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

vin korjattavissa ja hyvin kierrätettävissä olevaa rakentamista. [Puhemies koputtaa] Ja miten pääsemme siihen tilanteeseen, että toteaisimme, että suomalainen puu ei pala Suomessa sen paremmin kuin Ruotsissa? [Puhemies: Aika!] Saataisiin poistettua määräykset, jotka edellyttävät rakenteellista puunsuojausta, ja pelkkä sprinkleri riittäisi.

16.27 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Adlercreutzin kysymys on vallan mainio ja tärkeä siinä mielessä, että liian usein ilmastonmuutoksen hillinnästä puhuttaessa keskitytään vain energiaan. Vaikka kaikki energia tuotettaisiin uusiutuvilla, niin pitkällä sihdillä sekään ei riitä, vaan tarvitsemme kiertotalouden ratkaisuita. Tarvitsemme ratkaisua siihen, että teräksen, alumiinin, muovin ja betonin tuotanto maailmassa jos jatkuu nykyisten ennusteitten mukaan, jo se ylittää kestävästi hiilibudjetin määrän eli emme pysy Pariisin tavoitteissa. Siksi puurakentamisen edistäminen on tärkeää, ja muittenkin toimien, millä rakentamisen hiilijalanjälkeä alennetaan.

Olemme ympäristöministeriössä käynnistäneet työn, jotta juuri kuvaamamme hiilijalanjälki koko rakennuksen elinkaaren ajalta olisi rakentamista ohjaava normi yksittäisten energiatehokkuusmääräysten sijaan. Ja myös tuota puurakentamista rajoittanutta palosuojamääräystä, missä vaaditaan kahdenkertaista suojaa, ollaan jo osittain purettu. Eli sprinklatuksessa talossa puupintaa saa jäädä myös näkyviin.

16.29 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen hyvin iloinen, että ilmastonmuutoksen torjunnasta on tässä salissa ihan samanlaista mieltä olevia ihmisiä, niin kuin suomalaistenkin kesken. Ollaan jopa hallituksen ja opposition kesken samoilla linjoilla. Kiitän ministeri Tiilikaista hyvästä työstä ja myös hallitusta hyvästä työstä niin täällä kotimaassa kuin kansainvälisilläkin kentillä.

Ministeri Tiilikainen, hiilinielut ja niiden kasvattaminen ovat yksi tärkeä osa ilmastonmuutoksen torjunnassa, ja Suomi on metsänhoidossa ilman muuta yksi maailman kärkimaita. Harvassa maassa on metsien kasvu kaksinkertaistunut 70-luvulta lähtien. Kysynkin: voisimme vahvistaa ilmastonmuutoksen torjunnassa metsäosaamisen vientiä, mutta kuinka?

16.30 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi todellakin tunnetaan maailmalla paitsi korkeasta osaamisesta ja teknologian tasosta erittäin korkeasta ympäristöosaamisesta ja pitkästä kestävästä metsänhoidon perinteestä. Meillä on siis kaikki edellytykset sitä osaamista myös ulkomaille viedä, ja esimerkiksi tutkimusyhteistyötä yliopistojen välillä onkin.

Oikeastaan tuo ajatus siitä, että hiilinieluja täytyy maailmanlaajuisesti vahvistaa, varmasti lisää myös suomalaisen metsäosaamisen kysyntää, koska kun puhutaan metsittämisestä ja paremmasta metsienhoidosta, monta kertaa kollegoitten katseet kääntyvät Suomen puoleen. Meidän on vahvistettava omaa osaamistamme ja myös rohkaistava siihen, että alalle kouluttautuneet ihmiset hakeutuvat rohkeasti kansainvälisiin tehtäviin, sillä suomalaisella osaamisella on todella kysyntää tällä saralla.

16.30 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeää, että ilmastonmuutoksesta puhutaan. Se on aikamme suurin uhka, ja siihen on onneksi havahdut-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

tu paitsi meillä myös muualla. On kuitenkin valitettavaa, että maailmasta löytyy edelleen voimia, jotka kaikin voimin pyrkivät sen torjumista vastaan taistelemaan.

Kaupungistuminen on globaali megatrendi, ja se tapahtuu myös Suomessa kiihtyvää vauhtia. Onkin sanottu, että ilmastonmuutos ratkaistaan kaupungeissa. Meillä on tulevaisuudessa suuri haaste Suomessa sekä panostaa kaupunkien joukkoliikenneratkaisuihin että samanaikaisesti pitää huolta laajasta ti verkostostamme. Onko hallitus pohtinut, miten tämä asia tulevaisuudessa ratkaistaan, sillä kunnissa ollaan myös tiukan taloudenpidon aikoina sen edessä, että rahat eivät kaikkiin investointeihin riitä?

16.32 Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Monissa keskusteluissa, joita olen kaupunkien kanssa käynyt, olen usein todennut, että on erittäin tärkeää, että kaupungit sitoutuvat kunnianhimoisempiin päästövähennysratkaisuihin kuin mihin valtio on keskimäärin sitoutunut, jotta yhdessä pääsemme niihin tavoitteisiin, joita olemme asettaneet. Yksi mahdollinen keino ja työkalu, jota tässä yhteydessä voimme käyttää, on valtion ja kaupunkien väliset MAL-sopimukset, joissa entistä enemmän pyritään tukemaan kaupunkia päästövähennysratkaisujen kehittämiseksi. Samalla toki myös meidän lainsäädäntömme mahdollistaa entistä parempien joukkoliikenteeseen ja kokonaisiin matkaketjuihin liittyvien ratkaisujen synnyttämistä ja parantaa kaupunkien mahdollisuutta kilpailuttaa liikenneratkaisuja. Ja sitten ne raideinvestoinnit, joista myöskin olemme paljon keskustelleet, mahdollistavat myös sen, että meille syntyy uudenlaista infrastruktuuria. Sen rahoittamiseksi toki tarvitaan vielä ratkaisuja ja keskustelua, mutta kaiken kaikkiaan tämä on teema, jota kaupunkien kanssa yhteistyössä pyritään ratkaisemaan.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan vielä kaksi lisäkysymystä, ja nämä menevät niille ryhmille, jotka tämän keskustelun käynnistivät.

16.33 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ilmastonmuutos huolettaa laajasti ihmisiä, ja meidän täytyy löytää erilaisia ratkaisuja sen torjumiseksi. Yksi keskeinen asia on ruokahävikkiin puuttuminen, ja täytyy antaa kiitosta ministeri Lepälle, joka on ansiokkaasti vienyt nyt tätä eteenpäin myös tämän hallituksen toimesta, ja monet meistä kollegoista ovat olleet mukana puuttumassa tähän.

Suomessahan 450 miljoonaa kiloa syömäkelpoista ruokaa menee roskiin, ja pelkästään kuluttajien synnyttämä ruokahävikki vastaa yli 100 000 auton päästöjä, eli puhutaan erittäin isosta ja merkittävästä asiasta. Nyt on asetettu tavoite, että vuoteen 2030 ruokahävikki puolitetaan, ja mielestäni on hyvä, että tällainen tavoite on asetettu, mutta kysyisin vielä niitä konkreettisia toimia, joilla tähän päästään. Tiedän, että nyt esimerkiksi pakkausmerkinnät ja muut tänä syksynä eduskunnassa käydään läpi. Näistä olisin teiltä kiinnostunut kuulemaan enemmän, koska tässä varmasti laajasti viedään tätä yhdessä eteenpäin.

16.34 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kysyjä on täysin oikeassa siinä, että hävikkiruoka on sitä kaikkein suurinta ruuantuhlausta, mitä olla voi. Jokaisen meidän kansalaisen kannattaa myöskin katsoa peiliin ja omia toimintamallejamme tarkastella, että miten ruokahävikin näkökulmasta on.

Näitä mainittuja toimenpiteitä on tehty ja tehdään. Yksi merkittävä asia on se, että meillä on Suomessa vaikkapa joukkoruokailussa, julkisessa ruokailussa, erinomaisen hyviä esi-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

merkkejä. Tässä toivon, ja sitä me olemme myöskin ministeriössä hallituksen tiimoilla edistäneet, näiden hyvien esimerkkien jalkauttamista kaikkialle Suomeen, ja sitä kautta saadaan myöskin hävikkiä eteenpäin. Teollisuus on ottanut tämän erittäin vakavalla tavalla omassa toiminnassaan. Kauppa myöskin on ottanut käyttöön monia uusia keinoja, joita on mahdollistettu, muun muassa viimeisen myyntipäivän pakkausmerkintöjen uudelleenarvioiminen. Me uudistamme myöskin meidän elintarvikelakiamme, jossa tämä asia otetaan vahvasti esille.

Tämä on myöskin hyvin pitkälti — niin kuin aloitin — asennekysymys, miten tähän suhtaudutaan. Kysymys on viime kädessä ruuan kunnioittamisesta. Me tiedämme, että maailmassa on ihmisiä, jotka kokevat ruuasta pulaa, ja meillä sitä on yltä kyllin. Tämä on asia, joka meidän pitää aina muistaa koko toiminnassamme.

16.35 Antero Vartia vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmasto muuttuu, koska ilmakehässä on liikaa hiilidioksidia, ja kun keskitymme siihen, kuinka paljon päästöjä synnytetään, niin unohtuu liian usein keskustelusta se, että hiilidioksidia on myös mahdollista saada pois ilmakehästä. Tämän takia kiitän ministeri Tiilikaisen esille tuomaa ajatusta hiilensidontapörssistä. Meillä on käytössä ääretön globaali kysyntä sille, että saamme liiallisen hiilidioksidin pois ilmakehästä, mutta siltä puuttuu markkinapaikka. Jos me saamme markkinahinnan sille, että hiiltä on ostettava pois, niin kuka siitä hiilestä maksaa? Ne, jotka synnyttävät vahinkoa, ne, jotka synnyttävät päästöjä ilmakehään. Aivan samalla tavalla kuin ihmisen kaikessa muussa toiminnassa, me emme saa aiheuttaa taloudellista vahinkoa muille, tai jos aiheutamme, olemme korvausvelvollisia.

Me tarvitsemme tulevaisuudessa ajattelutavan muutoksen, jossa päästöjä saa synnyttää ainoastaan siinä tilanteessa, kun sama vahinko otetaan pois markkinoilta ja se maksetaan tässä yhteydessä. Tämän vuoksi kannustan hallitusta valmistelemaan hiilensidontapörssiä erityisesti [Puhemies koputtaa] sitä varten, että Suomi on puheenjohtajamaa ensi kesästä alkaen [Puhemies: Aika!] ja tämä voisi olla EU-tason päätös.

16.37 Asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän edustaja Vartiata tästä, että meillä on molemmilla hyvin pitkälle tulevaisuuteen katsova näkemys hiilensidonnasta merkityksestä ilmastopolitiikassa ja markkinavälineitten käytöstä, jotta hiilensidonta voidaan tehdä kannattavaksi, olkoonpa se sitten teknisillä ratkaisuilla tehtyä tai todennettavasti luonnon prosesseilla, esimerkiksi metsien lisäkasvun kautta, tapahtuvaa hiilen pysyvää sidontaa.

Tässä todellakin EU-tasolla täytyy varmasti toimia, mutta meillä on myös ajatuksia siitä, että miksei tällaisia asioita voitaisi myös kansallisesti pienessä mitassa testata. Vielä aika ei ole siihen kypsä, mutta tätä ajattelua täytyy hyvässä yhteistyössä viedä eteenpäin.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.3. Suullinen kysymys ikääntyneiden hyvinvoinnin turvaamisesta (Sami Savio ps)

Suullinen kysymys SKT 149/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Seuraava kysymys, edustaja Savio.

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

Keskustelu

16.38 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Nyt jo varttuneessa iässä olevat kansalaiset ovat kovalla työllä rakentaneet Suomesta korkean elintason hyvinvointivaltion, ja näistä ponnisteluista kuuluu heille lämmin kiitos.

Yhteiskunta kuitenkin muistaa ikäihmisiä ani harvoin muualla kuin juhlapuheissa. Valtava osa eläkeläisistä kärsii kaikessa hiljaisuudessa yksinäisyydestä ja köyhyydestä. Monella heistä ei ole varaa edes lääkkeisiin tai riittävään ravintoon. Myös vanhustenhoito on pahasti retuperällä. Luemme toistuvasti, kuinka vanhus on unohdettu samoihin vaippoihin päiväkausiksi. Ikävä kyllä nämä paljastuneet tapaukset ovat vain jäävuoren huippu.

Arvon ministeri, perussuomalaiset vaativat teiltä nopeita toimia ja konkretiaa. Mitä te aiotte tehdä ikääntyneiden suomalaisten taloudellisen, henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin turvaamiseksi?

16.39 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvokas kysymys ikääntyneiden suomalaisten hyvinvoinnista, minkä toinen puoli on toden totta taloudellinen pärjääminen, josta kollegaministeri Mattila vastaa. Totean sen osalta ainoastaan, että esimerkiksi kaikkein köyhimpien ikäihmisten ja ylipäättään ottaen työelämän ulkopuolella olevien takuueläkeläisten asemaahan tämä hallitus on parantanut.

Nostitte esiin kysymyksessänne myös hoivapalvelut ja totesitte julkisuudessa esitellyn vain jäävuoren huipun epäonnistumisista. Itse haluan kuitenkin uskoa, että se ei ole jäävuoren huippu, jonka alla kaikki olisi huonosti Suomen ikäihmisten asioissa. Me olemme monessa asiassa myös onnistuneet. Tässä salissa käytiin jokunen viikko sitten hyvä keskustelu aukkopaikoista, joista yksi on se, että laitoshoidon purkaminen ei ole johtanut kunnissa riittävään kotihoidon resursointiin ja että meillä on yhä tekemistä omaishoidossa ja ennen kaikkea uudenlaisissa asumismuodoissa. Mutta en voi yhtyä, edustaja, teidän mielikuvaanne siitä, että uutisissa näkyisi vain karmein ja sen alla vielä jotakin karmeampaa. [Puhemies koputtaa] Näin ei onneksi suomalaisten ikäihmisten tilanne ole.

Puhemies Paula Risikko: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä teemasta, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.40 Sami Savio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille vastauksesta, mutta valitettavasti siinä esitetyt mahdolliset keinot, jos niitä nyt siinä oli, eivät juuri vakuuta, ja sote-uudistuskin taitaa nyt kaatua hallituksen sisäiseen kiistelyyn. Tältä ainakin vahvasti näyttää. [Välihuutoja]

Perussuomalaiset kuitenkin tarjoavat teidän käyttöönne laajan toimenpidevalikoiman. Esitämme merkittävää veronkevennystä eläkeläisille ja vaadimme omaishoidon tuen verovapautta. Esitämme myös Lipposen hallituksen säätämän taitetun indeksin korjaamista pieni- ja keskituloisilta eläkeläisiltä. [Välihuutoja] Lisäksi korjaisimme muun muassa hoitajamitoituksen puutteet ja kotihoidon ylikuormituksen.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset ovat tänään tehneet lakialoitteen, jossa esitämme vanhusasiavaltuutetun viran perustamista. [Eduskunnasta: Hyvä!] Valtuutetun tehtävänä olisi puuttua lukuisiin eläkeläisten ja vanhusten elämää vaikeuttaviin ongelmiin. Olemme peräänkuuluttaneet tätä asiaa jo lukuisia vuosia.

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

Arvoisa puhemies! Kysyn nyt hallitukselta, haluaako se helpottaa suomalaisten vanhus-
ten arkea, vai onko ikäihmisten hätä vain kiusallista sanahelinää?

16.41 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esititte aika monta aihepiiriä, joihin useampikin vastuuministeri voisi ottaa kantaa. Totean ikäihmisten asiasta vielä yleisesti, mutta ensiksi sote-uudistuksesta: Hallituksen edustajana minun käsitykseni mukaan sote-uudistus on etenemässä eduskunnassa. Vaativa, huolellinen käsittely etenee nyt sosiaali- ja terveysvaliokunnassa hyvässä yhteistyössä, ja suuri sali aikanaan pääsee tekemään ratkaisun tuon esityksen hyväksymisestä.

Mitä tulee esitykseenne, tunnistan hyvin, arvoisa puhemies, että meillä on nyt hallituksen kyselytunti, mutta silti rohkenisin melkein kysyä tuosta listauksestanne, edustaja. Perussuomalaisten kanta on varsin mittava paketti myöskin euromääräisesti, ja siltä osin olisi tietysti kohtuullista myös kuulla, miten rahoittaisitte sen ikääntyvän Suomen, alhaisen syntyvyyden Suomen todellisuudessa, varsinkin kun me tunnistamme, että pelkästään hoivaan tai euroihin liittyvät ratkaisut eivät riitä vaan me tarvitsemme isompaa, ikäpoliittista ymmärrystä koko yhteiskunnalta ja myös uudenlaista vastuuta lähimmäisyydestä, järjestöjen mukaan ottamista [Puhemies koputtaa] ja myös hoivatyön uudenlaista kulttuuria.

16.42 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämänpäiväisten tunnelmien ja julkisuudessa olleiden tietojen perusteella on kyllä syytä epäillä, kuinka hyvässä yhteistyössä sitä sotea ollaan tekemässä. Kyllä minua huolestuttaa, mitä siellä tapahtuu — ehkä nyt rivit ovat jo ojennuksessa — ja Vaasan päivystyksestähän siellä on käyty keskustelua, säilyykö se vai ei.

Mutta minä nostaisin esille nämä laitospaikat, mitkä, ministeri, äsken myös mainitsitte. Kävin Kannuksessa vierailulla viime viikonloppuna, ja siellä kerrottiin, että he ovat taiselleet vuosikausia terveysaseman kanssa ja vanhusten laitospaikkojen kanssa ja että mahdollisesti sijoituspaikkana tulisi olemaan Vimpeli. Elikkä tuossa katselin kartasta, ja se on melkein 140 kilometriä. Me sanomme täällä, että pidetään koko Suomi asuttuna, mutta samalla me vähennämme näitä laitospaikkoja. Suomi ikääntyy, ja pienille paikkakunnille jäävät vanhukset, vanha väestö. Mitä vastaamme näille vanhuksille? Missä he viettävät viimeiset päivänsä sitten eläen sitä elämänsä ehtoopuolta? Onko se turvaton koti? Vai onko se mahdollisesti laitospaikka? Mitä te tarjoatte, kun te ette ole rakentamassa ympärivuorokautista hoivaa?

16.44 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaksikin isoa aihealuetta ristesii edustaja Juvosen kysymyksessä. Ensinnäkin korjaan erheellisen huomionne: kyllä Vaasan sairaalassa säilyy päivystys.

Mitä tulee sitten ikäihmisten todellisuuteen: Kuten aiemmassa vastauksessani totesin — ja tiedän, että tunnette hoivatyön arjen hyvin — meillä on paljon tekemistä käytänteissä ja moni asia vaatii korjaamista. Mutta olen kuitenkin ollut tähän asti vakuuttunut, että eduskunnassa on laaja yhteinen ymmärrys siitä, että tavoitteemme on vahvistaa kaikin keinoin kotiin vietävien palveluiden osuutta ja purkaa laitoshoidon sellaisena ratkaisuna, joka Suomessa on ollut ikään kuin normaalikäytäntö. Terveyskeskuksen vuodeosasto on voinut olla kuukausien tai jopa vuosien ajan joidenkin koti. Tästä olemme vanhuspoliittisesti päättäneet yhteisymmärryksessä luopua. Mitä tulee isompiin rakenteisiin, joskus saattaa olla niin, että vaikkapa ikäihmisen läheisten näkökulmasta se on myös voimavara, että me

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

voimme jo nyt [Puhemies koputtaa] ja tulevan valinnanvapauden myötä tehdä selkeämmin valintoja lähemmäksi omaisia [Puhemies koputtaa] silloin kun ikäihminen kaipaa palveluasumista tai laitostyyppistä hoitoa.

Puhemies Paula Risikko: Lisäkysymys, edustaja Essayah. Myöskin teillä oli tähän teemaan pääkysymys, mutta olkaa hyvä tässä vaiheessa.

16.45 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ikäihmisten taloudellinen eriarvoisuus korostuu erityisesti sosiaalipalveluissa, muun muassa kotihoidossa ja sen tukipalveluissa. Kunnat päättävät näitten palveluitten maksujen suuruudesta, eivätkä ne ole tulositonnaisia eivätkä myöskään sisälly maksukattoon.

Kristillisdemokraatit ovat myös ajaneet vanhusasiainvaltuutettua. Olemme jättäneet toimenpidealoitteen siitä, koska tarvitsimme riippumattoman henkilön tarkastelemaan sitä, mitä nämä eriarvoiset tilanteet eri kunnissa oikein ovat, ja myöskin tarvittaessa sitten ajamaan riippumattomana virkamiehenä vanhusten asiaa.

Asiakasmaksulakiuudistus on aivan keskeinen, jos me haluamme auttaa ja edellyttämme sitä, että vanhukset pystyisivät asumaan kotonaan pidempään. Muuten peruspalvelut karrikaavat taloudellisesti heidän ulottumattomiinsa, ja se maksaa kyllä moninkertaisesti sitten erikoistason palvelujen käytössä. Olisinkin kysynyt ministeriltä: onko mahdollista, että tässä asiakasmaksulakiuudistuksessa myös sosiaalipalvelut otettaisiin mukaan sillä tavoin tarkasteltuna, että niihin tulisi tällainen maksukatto, [Puhemies koputtaa] jolloinka palveluja olisi mahdollista saada tukemaan sitä kotona asumista?

16.46 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Osana isoa sote-uudistusta olemme linjanneet, että eduskunta saa käsiteltäväkseen vielä tällä vaalikaudella ison kokonaisuudistuksen asiakasmaksulaista. Se ei vielä ole varmasti aivan täydellinen kokonaisuus laajasta kirjosta maksuja, joita eri toiminnoista yhteiskunnassa peritään omavastuuosuuksina, mutta selkiyttää paljon nykytilannetta siltä osin, että meillä ei ole tällä hetkellä minkäänlaista riittävää kuvaa siitä, millä tavoin eri kunnat esimerkiksi juuri ikäihmisten asumispalveluja hinnoittelevat ja mitä niihin sisällyttävät. Nyt tuomme nämä kaikki asetuksista tai epäselvästä tilanteesta lain tasolle. Samassa yhteydessä me myöskin esimerkiksi tulemme nostamaan kotihoidon tuloarvoja tässä esityksessä, ja ehkä erityisen tärkeänä pidän pienituloisten ihmisten, niin eläkeläisen kuin muidenkin, näkökulmasta sitä, että laissa tullaan selkiyttämään niitä kriteerejä, jotka liittyvät ihmisen oikeutukseen tulla vapautetuksi asiakasmaksuista pienituloisuutensa perusteella. Mutta tämä esitys on vielä valmisteluvaiheessa, [Puhemies koputtaa] ja lausuntokierros juuri päättyi. Eduskunta saa sen tämän syksyn aikana.

16.47 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvä, että ministeri itse otti pienituloiset esille. Tänään nimittäin ilmestyi THL:n selvitys siitä, että hallituksen toimet ovat kasvattaneet nimenomaan ikääntyneiden pienituloisten köyhyyttä. Hallitus toissa vuonna nosti asiakasmaksuja melkein 30 prosenttia, ja tänään ilmestynyt THL:n alustava tutkimus osoittaa, että ainakin 20 000 eläkkeensaajaa on pudonnut köyhyysrajan alapuolelle sen vuoksi, mitä hallitus on tällä kaudella tehnyt. Näissä laskelmissa ei vielä ole mukana yksityisiä terveystaksia eikä lääkkeitä, eli todennäköisesti köyhyysrajan alapuolelle pudonneiden luku on vielä suurempi kuin näistä alustavista tut-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

kimuksista ilmenee. Kysymys kuuluu: mitä hallitus aikoo tälle nyt tehdä? Kyse on teidän omista päätöksistänne, joilla olette kasvattaneet pienituloisten eläkeläisten määrää Suomessa.

16.49 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä, yhdyn edustaja Alanko-Kahiluodon huoleen pienituloisten eläkeläisten asemasta yhteiskunnassamme. Se kysymys ei varmasti ole syntynyt yksistään tämän vaalikauden aikana, että ihminen, joka on työuransa aikana syystä tai toisesta kyennyt kerryttämään vain pienen eläkkeen tai ollut kokonaan työelämän ulkopuolella, on taloudellisesti hyvin tiukassa tilanteessa.

Mitä voimme tehdä tälle? Viittasitte esimerkiksi asiakasmaksuihin. On totta, että niitä on nostettu tämän vaalikauden aikana. Osa kunnista on toteuttanut tuon noston, osa ei. Se on lakiin kirjattu ikään kuin tietynlaisena liikkumavarana. Mutta samalla totean äskeiseen kysymykseen vastauksena: uusi asiakasmaksulaki tulee selkiyttämään velvoitetta kertoa mahdollisuudesta saada maksuista huojennus tai vapautus, mikä on erittäin oleellinen asia.

Toisena konkreettisena vastauksena totean edustajalle ministeri Mattilan vastuualueeseen kuuluvasta lääkekatosta, että sen kokonaissummaa tullaan ensi vuoden alusta alentamaan. Tämä on pienituloisille tärkeä ele.

16.50 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, mitä ministeri Saarikko sanoi, että hallitus on korottanut takuueläkettä pienellä summalla, mutta samaan aikaan te olette unohtaneet kansaneläkettä nauttivat eläkeläiset, joilta todella on leikattu tällä kaudella indeksijäädytysten muodossa. Nämä eläkeläiset on hallituksen toimesta unohdettu.

Myös se on totta, mitä edustaja Alanko-Kahiluoto sanoi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Te olette korottaneet niitä, ja se on todella vaikeuttanut pienituloisten eläkeläisten asemaa, ja he todella ovat köyhyysrajan alapuolella tällä hetkellä.

Olisin myös kysynyt tästä asiakasmaksulaista, joka on kokonaisuudistuksen muodossa tänne meille eduskuntaan tulossa. Vapautatteko te pienituloiset kokonaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista? Se olisi oikea suunta, sillä nimenomaan ennaltaehkäisevä hoito on kaikista tärkeintä ja olisi tärkeää, että pienituloisilla olisi mahdollisuus päästä ennaltaehkäisevästi hoitoon ilman asiakasmaksuja.

16.51 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaus on sekä kyllä että ei. Aloitan vastauksen ei-osuudesta.

Suomessa on pitkä perinne siitä, että niin kutsutut terveystakesmaksut, hoitaja- tai lääkärivastaanottokäynnit, tai erikoislääkärin vastaavat maksut eivät ole tulosisidonnaisia vaan kaikille tasasuuruksia. Tästä periaatteesta hallitus ei ole esityksessään harkinnut luopuvansa.

Mutta sen sijaan mitä tulee siihen, että terveystakesmaksun vastaanotolla voi olla hyvinkin suurituloinen ihminen tai hyvin pienituloinen ihminen, niin näiden osalta, joiden tulot ovat pienet, lakiin tullaan selkiyttämään velvoitetta informoida mahdollisuudesta saada maksujen vapautus, koska me tiedämme, että tällä hetkellä nämä maksut kuormittavat esimerkiksi toimeentulotukijärjestelmää tai ulosottoa, kun niihin ei ole ollut mahdollisuuksia. Eli tältä osin lakiin tulee parannus pienituloisten ihmisten näkökulmasta, mutta me tulemme pi-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

tämään kiinni siitä, että lähtökohta on se, että maksut ovat terveyskeskuksissa alun perin kaikille samat ja vapautusta on mahdollisuus anoa.

16.52 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan ensiksi nopea kysymys ministerille: minkälainen päivystys Vaasan keskussairaalassa tulee säilymään? Te sanoitte, että päivystys säilyy.

Mutta kun puhutaan tästä takuueläkkeen korottamisesta kaikkein pienituloisimmille, plus 9 euroa, laskitteko te, mikä sen vaikutus on, miten siinä käy? Nimittäin kaikkein köyhimpien kohdalla se leikkaa kuukausittaista tuloa 12 euroa, ja se johtuu siitä, että asumistuki pienenee toisaalta, kun tämä 9 euroa annetaan. Haluaisin tietää, onko tämä asia otettu aikaisemmin huomioon vai eikö ole otettu.

Sitten näistä asiakasmaksuista: Miksi sosiaalipuolen ja terveyspuolen asiakasmaksut saadaan panna yksityisten perintäfirmojen perittäviksi ennen kuin ne sitten siirtyvät, jos siirtyvät, voudin perittäviksi? Yksityisten perintäfirmojen käyttö pelkästään nostaa kustannuksia aivan hurjasti näiltä kaikkein pienituloisimmilta.

16.53 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässäkin kysymyksessä oli kaksi vähän erillistä osa-aluetta.

Vaasasta, edustajan kotikaupungista, totean, että taidatte tietää vielä paremmin konkreettisesti ja käytännössä, minkälainen päivystys Vaasassa on, ja totean, että se esitys, joka hallituksessa ja eduskunnassa on hyväksytty vuoden 2016 lopulla, on se päivystys, joka on astunut voimaan, ja sen toiminnan mukaisesti Vaasassa eletään. Käsitykseni mukaan emme ole saaneet merkittäviä moitteita siitä, miten arki päivystyksessä ja koko Vaasan erinomaista työtä tekevässä keskussairaalassa on tähän mennessä toiminut.

Kysymyksen toinen osuus on erittäin tärkeä. Olen saanut asiasta palautteita myöskin kaupunkien sosiaalityöntekijöiltä ja aion käydä tuon huolella läpi nyt, kun asiakasmaksulakia uudistetaan, miten kuntien käytänteet tässä asiassa todellisuudessa toteutuvat. Meillä ongelmana on nykytilassa juuri se, että asiakasmaksuista ei ole riittävän selkeää lainsäädäntöä. Kunnat tekevät aika itsenäisiä ratkaisuja siinä, miten ne esimerkiksi näistä perinnöistä käytännössä vastaavat. Tältä osin edustajan huoli on oikeutettu. Yhdyn siihen ja selvitän asian.

Puhemies Paula Risikko: Tämä kysymys on tässä vaiheessa loppuun käsitelty. Varmasti palaamme tähän, on tulossa myös Vanhustenviikko ja siinä mielessä tärkeä aihe jatkaakin.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys irtisanomissuojan heikentämisestä (Li Andersson vas)

Suullinen kysymys SKT 150/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Seuraava kysymys, edustaja Andersson.

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

Keskustelu

16.54 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Työministeri Jari Lindström, vielä tammi-kuussa te sanoitte minulle, että te ette ole puuttumassa irtisanomissuojaan. [Ben Zyskowicz: Se oli kahdenkeskinen keskustelu!] Tässä nyt kuitenkin ollaan, ja tämän maan suurin keskustelunaihe on ollut kriisiin ajautunut työmarkkinatilanne. Tuhannet suomalaiset palkansaajat olivat eilen lakossa, ja jopa Elinkeinoelämän keskusliitto kaikista tahoista on linjannut, että irtisanomisuudistuksen merkitys ei ole missään suhteessa työtaisteluiden kielteisiin vaikutuksiin. [Eduskunnasta: Ohhoh!]

Hallituksen tällä viikolla esittelemät muutokset tähän lakiin eivät muuta esityksen ongelmia, eli työpaikan koko määrittäisi edelleen työntekijän työsuhteturvaa. Ministeri Lindström, onko siis tosiaan niin, että hallitus on valmis ajamaan työmarkkinat kriisiin yhden etujärjestön lobbauksen takia?

16.55 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ei näin ole. Emme me minkään etujärjestön asialla tässä ole, vaan me olemme työllisyyden asialla. Tehtävänä on madaltaa työllistämiskynnystä pienissä yrityksissä, ja työllistämiskynnykseen vaikuttaa se, miten vaikeaa irtisanominen on. Tässä on kyse myös sääntelyn oikeasuhtaisuudesta: missä määrin pieneltä työnantajalta voidaan edellyttää työsuhteen pysyvyyttä semmoisessa tilanteessa, jossa työntekijä menettelee merkittävällä tavalla velvollisuuksiensa vastaisesti. Pienellä työnantajalla on heikommat mahdollisuudet kantaa yksittäisen työntekijän moitittavan menettelyn seurauksia. Suurin osa työpaikoista syntyy sinne pieniin yrityksiin, ja sen takia työllistämiskynnyksen madaltaminen pienissä yrityksissä on tärkeää. Tämä on työllistämistoimenpide. [Välihuutoja]

Puhemies Paula Risikko: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Tässä ei ole kovin kauan tähän aikaa, koska meillä on vielä yksi ihan lyhyt kysymys, mutta otetaan edustajat Andersson, Rinne ja Hongisto.

16.56 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten työministeri toivon mukaan hyvin tietää, laki mahdollistaa jo työntekijän irtisanomisen niin isoissa kuin pienissä yrityksissä, jos työntekijä ei hoida työtehtäviään. Me tiedämme myöskin, että tämä irtisanomissuojan heikentäminen ei lisää työllisyyttä. Hallitus ei ole pystynyt esittämään mitään tutkimustuloksia, jotka tätä väitettä tukisivat. Tiedämme, että jopa Elinkeinoelämän keskusliitto näkee tässä ongelmia, joten minun tiedossani ei ole muita tahoja kuin hallitus ja Suomen Yrittäjät, jotka tätä hanakasti ajavat. Muutosta on perusteltu työmarkkinoiden joustavuuden lisäämisellä, mutta tosiasiassahan tämä muutos tuo joustoja vain yhdelle osapuolelle. Työntekijälle henkilöperusteisesta irtisanomisesta seuraa karenssi.

Juha Sipilä on aikaisemmin myöntänyt, että hän pitää kolmen kuukauden karenssia kohtuuttomana seurauksena potkuista, mutta mikä oli hallituksen ratkaisu tämän niin sanotun kompromissin puitteissa? Te lyhensitte karenssia yhdellä kuukaudella. [Puhemies koputtaa] Työministeri Lindström, onko teidän mielestänne kohtuullinen seuraus työntekijälle, [Puhemies: Aika!] joka tämän seurauksena saa potkut, että hän menettää oikeuden työttömyysturvaan jopa kahdeksi kuukaudeksi rangaistuksena?

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

16.58 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämän asian yhteydessä on käytetty melkoista kieltä. On kerrottu, että tässä on kyse pärsäkerroinlainsäädännöstä tai mielivaltaisesta lainsäädännöstä. [Välihuutoja vasemmalta] Me olemme täsmentäneet tätä lausuntopalautteen perusteella. Me olemme tulleet vastaan. Me olemme pudottaneet henkilömäärää kymmeneen. Me olemme tehneet karenssiin tarkistuksen. Tässä on kyse tuomittavasta menettelystä silloin, kun henkilö tekee jotain sellaista, joka täyttäisi semmoisen laiminlyönnin tai rikkomuksen tunnusmerkit, joka vastaisi voimassa olevan lain moitittavalta teolta edellytettävää vakavuutta, ja sitä olennaisuutta arvioitaessa on huomioitava pienen työnantajan näkökulma. Tämä on se ero nykylainsäädäntöön. Tämän takia tätä ollaan tekemässä, että olisi helpompi irtisanoa tuomittavasta menettelystä. Siinä on varoitusjärjestelmät, ja siinä edelleen sen ihmisen kanssa pitää käydä keskustelu. Se ei ole mielivaltaista.

16.59 Antti Rinne (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen useamman sinisten edustajan ja useamman keskustalaisen edustajan kanssa keskustellut tästä syntyneestä tilanteesta, ja olen saanut aika paljon semmoista viestiä, että kokoomus ja nimenomaan te, ministeri Orpo, olette se estäjä, joka tämän kolmikantaisen valmistelun on estänyt. Ja nyt Talouselämä-lehdessä arvostamani edustaja Anttila puhuu tätä samaa, että Orpo on se kova luu, joka on estänyt kolmikantaisen valmistelun. [Hälinää]

Arvoisa ministeri Orpo, tunnen teidät ratkaisuhakuisena ihmisenä, ja minulla olisi esitys siitä, miten tämä tilanne voitaisiin korjata. Esityksessä on kaksi periaatetta: tuetaan yrityksiä, ja työntekijän asemaa ei heikennetä. Siis näitten periaatteiden vallassa.

Ensimmäinen ratkaisuesitys on se, että pieniä yrityksiä tuetaan ensimmäisen työntekijän palkkauksessa muun muassa verovähennyksellä. [Oikealta: Mistä rahat?] Toinen ratkaisu on se, että yrittäjiä tuetaan julkisella oikeusavulla työsuhteasioissa.

Olen keskustellut näistä asioista yrittäjien kanssa, viimeksi tällä viikolla Suomen Yrittäjien työvaliokunnan kanssa, [Puhemies: Aika!] ja esitän, että hyväksyisitte nämä valmisteluperiaatteet ja ratkaisuesitykset. Oletteko valmiita siihen? [Välihuutoja]

17.00 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikenlaisia juttuja sitä kuulee. Minäkin olen kuullut käytävillä, että edustaja Rinne kannustaa osoittamaan mieltään ja lakkoilemaan, mutta en minä niihin usko. [Naurua] Minä olen rakentavasti liikkeellä. [Jukka Gustafsson: Ei ole leikin asia tämä! — Eero Heinäluoma: Ei kannattaisi laskea leikkiä!]

Kun hallitus teki kompromissiesityksensä, se perustui huolelliseen harkintaan. Siitä oli erilaisia ratkaisuja pöydällä, mutta se perustui lausuntopalautteeseen, ja ministeri Lindström on perustellut juuri sen, miksi rajaa laskettiin. Se koskee nimenomaan mikroyrityksiä, ja sillä halutaan samaan aikaan sekä oikeasti luoda uusia työpaikkoja mutta myös auttaa esimerkiksi pitkäaikaistyöttömiä, joiden osalta se harkinta, uskaltaako työllistää, on se ratkaiseva. Jos madalletaan tätä työllistämisen kynnystä, silloin se voi johtaa työpaikkaan, ja se on minusta se arvokkain asia. Eli hallitus teki harkinnan, on tehnyt oman kompromissinsa, [Puhemies koputtaa] ja pidämme sitä perusteltuna.

17.01 Reijo Hongisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! SDP:n puheenjohtaja Antti Rinne — edustaja Rinne, kuunnelkaa — totesi muutama viikko sitten Ylen haastattelussa: ”Hallitus johtaa valtion politiikkaa mutta ei sotkeudu asioihin, jotka ovat mui-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

den osapuolten välisiä.” Rinteen mielestä työelämäpäätökset eivät kuulu eduskunnalle vaan työmarkkinajärjestöille. Jäin pohtimaan, mitkä muut päätökset Rinteen mielestä eivät kuulu eduskunnan päätettäväksi.

Mutta mennään kysymykseen: Tietämäni mukaan hallitus on vienyt, päinvastoin kuin Rinne suosittelee, jokaisen työelämää koskevan asian kolmikantaiseen valmisteluun kansainvälisen ILO-sopimuksen vaatimalla tavalla. Tästä ei ole tehty yhtään poikkeusta. Kysynkin asiasta vastaavalta ministeriltä: pitääkö paikkansa, että hallituksen työelämäuudistukset ovat olleet kolmikantaisessa valmistelussa kaikkien sääntöjen ja sopimusten mukaisesti? [Vasemmalta: Ei pidä!]

17.02 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Joka ikisessä sellaisessa, joka pitää kolmikannan kautta käyttä, on näin toimittu. Emme tietenkään voi rikkoa kansainvälisiä sopimuksia.

Siinä, miten tässä nyt on ymmärretty kolmikanta, tämä iso ero ja varmaan ajatuksen riski on. Aiemmin on toimittu niin, että jos ei ole tullut yksimielisyyttä, asioita ei ole välttämättä viety eteenpäin, mutta tämä hallitus on niistä riidoista ja erimielisyyksistä huolimatta vienyt asioita eteenpäin, jolloin jotkut ovat vetäneet siitä johtopäätöksen, että me olemme jotenkin kävelleet heidän ylitseen. Kolmikantaista valmistelua on kunnioitettu, mutta päätösvalta on eduskunnalla, ei kolmikannalla.

Puhemies Paula Risikko: Edustaja Rinne, lyhyt kysymys.

17.03 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiasia on se, että valtiösääntö kyllä kertoo ne valtasuhteet, miten asioita valmistellaan, ja se on minulle täysin selvä, mutta, ministeri Orpo, tämä on hyvin vakava asia, mistä äsken keskusteltiin. Meidän kansantalouden tilanne on uhkan alla tällä hetkellä, ilmeisesti teidän jääräpäisyytenne takia, kuten edustaja Anttila totesi Talouselämä-lehden haastattelussa. Nyt kysyn teiltä: eikö tätä tilannetta voisi teidän mielestänne ratkaista sillä tavalla, että kaikki voivat säilyttää kasvonsa? Se ratkaisuvaihtoehto on erittäin yksinkertainen: huolehditaan siitä, että yritysten taloudelliset riskit vähenevät ensimmäisen työntekijän palkkaamisessa, huolehditaan siitä, että yritykset saavat neuvontaa, eikä poljeta työntekijöitten oikeuksia. Näihin tähtää tämä minun esitykseni, ja uskon, että sille löytyisi vastakaikua palkansaajapuolelta. Ministeri Orpo, oletteko valmis tähän?

17.04 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todella toivon, että tämä kärjistynyt tilanne saadaan ratkeamaan. Se yksi ensimmäinen lääke siihen olisi se, että katsottaisiin oikeasti, mistä on kyse. Minusta nämä toimet, joita tällä hetkellä tehdään, ja ne puheet, joita tätä lakiesitystä kohtaan on, ovat ylimitoitettuja, koska annetaan kuvaa ihmisille — minusta väärin — että voisi pärstäkertoimen tai mielivallan perusteella irtisanoa. Se ei ole totta, ja tämä on silloin väärää tietoa. Se on väärä uutinen. Jatkossakin on tarkka työlainsäädäntö ja perusteet sille, [Jukka Gustafsson: Ei se ole olennainen asia tässä!] millä perusteella henkilö voidaan irtisanoa, ja siihen irtisanomiseen pitää olla syy.

Mielestäni, jos nyt ratkaisua lähdetään hakemaan ja yritetään päästä eteenpäin, ensimmäiseksi pitäisi oikeasti pystyä kaikkien osapuolien katsomaan, mistä tässä todella on ky-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

se, ja löytämään malttia ja etenemään kuitenkin määrätietoisesti, koska työllisyystoimia pitää tehdä.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys uudesta saamelaiskäräjälaista (Eva Biaudet r)

Suullinen kysymys SKT 151/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Näin jo pitkällä olemme, mutta teillä, edustaja Biaudet, oli kysymys — olkaa hyvä. Sitten lopetetaan.

Keskustelu

17.05 **Eva Biaudet r:** Arvoisa puhemies! Kysyn lyhyesti, vaikka asiani on kyllä erittäin vakava ja tärkeä. Uuden saamelaiskäräjälain valmistelu on lausuntokierroksen jälkeen jämähtänyt paikoilleen. Saamelaiskäräjien mukaan valtioneuvosto ei ole täyttänyt saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaista neuvotteluvetoa yhteisymmärryksen saavuttamiseksi. Olisi nyt ensiarvoisen tärkeää saada aikaan uusi, kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet täyttävä saamelaiskäräjlaki ennen seuraavia käräjävaaleja.

Ärade minister Häkkinen, ni som är en målmedveten och ambitiös man, skulle det inte vara dags att ta saken i egna händer? Jag frågar därför: Har ni som avsikt att inleda förhandlingar i enlighet med sametingslagens 9 § så att den nya lagen i sin helhet kan träda i kraft före nästa sametingsval?

17.06 **Oikeusministeri Antti Häkkinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on suhtautunut erittäin vakavasti saamelaiskäräjälain eteenpäinviemiseen ja asian nykytilan parantamiseen. Tässä yhteistyössä oli perustettu toimikunta, joka teki hyvää yhteistyötä ja jossa saamelaiskäräjien edustajat olivat mukana rakentamassa kompromissia. Tuin jatkuvasti toimikunnan työtä. Toimikunta teki yksimielisen esityksen, jossa olivat saamelaiskäräjien edustajat mukana. Tästä huolimatta saamelaiskäräjät ei hyväksynyt toimikunnan esitystä, ja hanke valitettavasti on tällä hetkellä kaatumassa juuri tämän syyn takia. Olen luvannut saamelaiskäräjille, että heidän tahtonsa vastaisesti en tule viemään lakiesitystä eteenpäin. Eli asia on yksimielisen toimikunnan esityksestä huolimatta ajautunut jumiin saamelaiskäräjien osalta. Esimerkiksi neuvotteluveto, joka on oikeusministeriöllä, on täytetty. Neuvotteluja on käyty jatkuvasti, niin epävirallisia kuin virallisiakin.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

3. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2017

Kertomus K 16/2018 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2018 vp

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 3/2018 vp. — Edustaja Lapintie, olkaa hyvä. [Hälinää] — Valiokunnan puheenjohtaja esittelee, ja muut rauhoittuvat.

Keskustelu

17.07 Annika Lapintie vas (esittelypuheenvuoro): Rouva puhemies! Perustuslakivaliokunta on antanut mietintönsä oikeusasiamiehen kertomuksesta viime vuodelta, ja tässä on muutamia asioita, joita valiokunta on halunnut nostaa esille:

Ensinnäkin Oikeusasiamiehen kansliaan saapui 6 256 kantelua kertomusvuonna 2017, mikä on 1 300 enemmän kuin edellisenä vuotena. Toimeentulotukea koskevien kanteluiden määrä lisääntyi noin 700 kappaleella aikaisempaan vuoteen verrattuna. Huolimatta tästä kanteluiden määrän kasvusta perustuslakivaliokunta oli tyytyväinen voidessaan todeta, että kanteluiden käsittelyaikaa koskeva tavoite on pystytty saavuttamaan, eli Oikeusasiamiehen kansliassa ei ollut vireillä yhtään yli vuoden vanhaa kantelua. Näiden kanteluiden ja myös Oikeusasiamiehen kanslian omien aloitteiden vuoksi annettiin 1 141 toimenpidesitystä. Näiden lisäksi tarkastuksia Oikeusasiamiehen kanslia teki 121 kohteeseen, ja näistä yli puolet oli ennalta ilmoittamattomia eli niin sanottuja yllätystarkastuksia. Tätäkin valiokunta piti hyvänä.

Perustuslakivaliokunta halusi myös ottaa esille laillisuusvalvonnan työnjaon ja yhteistyön kehittämisen. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen välistä työnjakoa ja yhteistyön kehittämistä aikaisemmissakin mietinnöissä, joita on annettu oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen kertomuksien johdosta. Perustuslakivaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin työnjaon ja yhteistyön kehittämismahdollisuudet selvitetään, [Markku Rossi: Milloin tämä toteutuu?] ja koska perustuslakivaliokunta on jo useita kertoja aikaisemmin kiinnittänyt tähän asiaan huomiota, niin valiokunta edelleen painokkaasti haluaa kiirehtiä tätä selvitystyötä. On päivänselvää, että suomalaisen laillisuusvalvonnan eri osa-alueilla on pitkät perinteet, ja näitä luonnollisesti kunnioitetaan. Kuitenkin myös laillisuusvalvonnan tulee elää ajassa ja sen kehittämistä tulisi viedä eteenpäin.

Oikeusasiamiehen kertomukseen kuuluu aina myös oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten omat puheenvuorot, ja niistä jokaisesta valiokunta halusi nyt nostaa esille tiettyjä kohtia:

Oikeusasiamies Jääskeläinen ottaa esille julkisuusperiaatteen, ja sen osalta todetaan, että viranomaisten hallussa olevat asiakirjat ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Tämä tarkoittaa, että jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta. Tässä puheenvuorossa oikeusasiamies käsittelee henkilötietojen suojan ja julkisuusperiaatteen välistä suhdetta. Hän arvioi, että EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen voimaantulon myötä viranomaisten huomio voi kiinnittyä aiempaa enemmän tietosuojan toteutumiseen. Tämä ei kuitenkaan saa viedä huomiota julkisuusperiaatteen toteutumiselta. Perustuslakivaliokunta myös painottaa, ettei yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta. Perus-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

tuslakivaliokunta pitää myös hyvänä, että oikeusministeriössä on tarkoitus käynnistää julkisuuslain tarkistamisen arviointi.

Apulaisoikeusasiamies Sakslin puolestaan käsittelee valvontaviranomaisiin kohdistuvaa valvontaa. Valvonnan järjestäminen lainsäädännön ja hallinnon uudistuksissa, kuten esimerkiksi — tai kuten erityisesti — maakunta- ja sote-uudistuksessa, on asia, johon on kiinnitettävä huomiota. Yksityisten julkisia palveluja tarjoavien toimijoiden määrän kasvu edellyttää myös valvonnan rakenteiden ja toimintatapojen uudistamista. Sakslinin mukaan enenevässä määrin on kohdistettava huomiota myös siihen valvontaan, että oikeusasiamiehellä on toimivaltaisia ensisijaisia valvojia valvottavanaan. Perustuslakivaliokunnan mielestä asianmukaisen viranomaisvalvonnan järjestäminen on hyvin tärkeää.

Lisäksi tässä yhteydessä nousee esille tiedustelulainsäädäntö ja tiedustelutoiminnan lailisuusvalvonta, josta ehdotuksen mukaan ollaan perustamassa uusi tiedusteluvaltuutettu. Tiedusteluvaltuutettuun kohdistuisi oikeusasiamiehen suorittama valvonta, ja tiedusteluvaltuutetun tulisi esityksen mukaan antaa oikeusasiamiehelle vuosittain kertomus toiminnastaan. Jo tällä hetkellä oikeusasiamiehen tehtäviin kuuluu salaisen tiedonhankinnan valvonta, ja sen yhteydessä on noussut esille huomioita, jolloin oikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota salaisia pakkokeinoja ja tiedonhankintakeinoja koskevien vaatimusten ja päätösten perustelemiseen, ja ilmeisesti, koska tämä asia tässä yhteydessä on noussut esille, varmasti myös tiedusteluvaltuutetun toiminnassa nämä samat asiat on syytä ottaa vakavasti.

Lopuksi otan esille oikeusasiamiehen esitykset sääntelyn kehittämiseksi:

Perustuslakivaliokunta pitää hyvänä, että oikeusasiamiehen kertomukseen on liitetty uusi liiteosa, jossa on listattu kaikki kertomusvuoden säädösesitykset. Nämä asiat käyvät ilmi apulaisoikeusasiamies Pölösen puheenvuorossa. Oikeusasiamies voi tehtävänsä hoidattaessaan kiinnittää valtioneuvoston ja muidenkin lainsäädännöstä valmisteluvastuussa olevien toimielinten huomiota säännöksissä tai määräyksissä havaitsemiinsa puutteisiin sekä tehdä esityksiä niiden kehittämiseksi.

Oikeusasiamies antoi kertomusvuonna 20 säädösesitystä, jotka koskivat 15:tä eri asiaa. Kyse voi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa havaitaan, ettei asiasta ole sääntelyä lainkaan tai että se on liian epätäsmällistä. Oikeusasiamiehen säädösesityksiin reagoidaan yleensä myönteisesti. Perustuslakivaliokunta korostaa, että se pitää tärkeänä oikeusasiamiehen toiminnan viranomaistoimintaa ohjaavia, oikeustilaa kehittäviä ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistäviä vaikutuksia. Sen sijaan perustuslakivaliokunta pitää erittäin valitettavana, että kehitys on hidasta joissakin sellaisissa asioissa, joissa säädösesityksiä on tehty. Esimerkkinä tällaisesta on itsemääräämisoikeuden rajoittaminen vanhustenhoidossa. Asiaa koskevaa lainsäädäntöä ei vielä ole, vaikka oikeusasiamies on jo vuonna 2009 tehnyt asiasta esityksen. Tämän valitettavan esimerkin perustuslakivaliokunta on myös halunnut mietinnössään nostaa esille.

Kaiken kaikkiaan päätösesityksenä perustuslakivaliokunta toteaa, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

17.17 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Yhdyn perustuslakivaliokunnan korostamaan asiaan, että perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä oikeusasiamiehen toiminnan viranomaistoimintaa ohjaavia, oikeustilaa kehittäviä ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistäviä vaikutuksia. Perustuslakivaliokunta pitää siis valitettavana sitä, että kehitys näiden edistämiseksi on hidasta, ja tähän siis yhdyn, että asiat, jot-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

ka oikeusasiamies huomauttaa kertomuksessaan, todellakin pitäisi saada nopeammin korjatuksi.

Viime kesäkuussa keskustelimme tässä salissa eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta vuodelta 2017, ja tuolloin keskustelussa nostin esiin kertomuksessa sivulla 196 alkavan Maksuhäiriöt ja perintä -teeman ja sieltä sen, että oikeusasiamiehen mukaan huomattava määrä velallisista oli saanut virheellisin perustein maksuhäiriömerkinnän ja joutunut kärsimään sen seurauksista ja että tämä johtui oikeusministeriön tietojärjestelmästä, jonka seurauksena ihmiset joutuivat siis aivan syyttää suotta kärsimään. Ja kun ihmiset saivat väärin perustein maksuhäiriömerkinnän, he ovat tietenkin pyytäneet, että asia korjattaisiin. Mutta virheitä ei ole kuitenkaan korjattu ihmisten pyynnöistä huolimatta, ja heiltä on evätty pankkikortit, ja heidän elämänsä on vaikeutunut vuosiksi, sillä maksuhäiriömerkintä voi olla jopa neljä vuotta voimassa. Tällainen toiminta on heikentänyt ihmisten luottamusta Suomeen oikeusvaltiona, ja tähän eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti huomiota, ja tällaiset pitäisi todella nopeasti korjata.

Keskustelussa kesäkuussa nousi esiin myös se, että tietosuojavaltuutettu on sanonut, että hänellä ei ole pääsyä luottotietorekisteriin eikä hän voi tarkistaa rekisterin oikeellisuutta. Kuitenkin oikeusasiamies kertomuksessaan sivulla 197 ehdottaa, että tietosuojavaltuutettu voisi toimivaltansa puolesta puuttua virheellisiin maksuhäiriömerkintöihin. Asia jäi kesäkuussa vähän auki, ja tietääkseni oikeusasiamies selvittää parhaillaan tätä asiaa, että kuka ylipäätään voi Suomessa tarkistaa luottotietorekisterin oikeellisuuden.

Arvoisa puhemies! Mielestäni maksuhäiriörekisterin tulisi olla oikeusministeriön alaisuudessa, aivan samoin kuin meillä on rikosrekisteri poliisin alaisuudessa, eikä yksityisten yritysten bisnestä, kuten maksuhäiriömerkinnät nyt ovat. Suomen Asiakastieto Oy kerää tietoja ja myy niitä edelleen, ja se on pankkien omistama yritys. Maksuhäiriömerkintä nimittäin hankaloittaa ihmisten elämää monella tavalla. Merkintä voi estää vuokra-asunnon saamisen, kotivakuutuksen, sähkösopimuksen ja puhelinliittymän saamisen ja olla esteenä myöskin työllistymiselle. Tällaisen rekisterin ylläpitäminen kuuluisi ehdottomasti viranomaiselle. — Kiitos.

17.21 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa on paljon havaintoja, jotka ovat tärkeitä esimerkkejä siitä, millä tavalla viranomaistoimintaa sekä myös joiltain osin lainsäädäntöä voidaan parantaa, jos siihen halutaan puuttua.

Haluan nostaa esille tästä ensimmäisenä näitä lapsia koskevia asioita:

Täällä on yhtenä esimerkkinä perhehoidossa olevan lapsen oikeus tavata biologista vanhempaansa. Tässä nimenomaisessa esimerkissä sukulaissijoituksessa ollut lapsi ei ollut saanut tavata toista vanhempaansa yli kahteen vuoteen ja muutenkin sitä pyrittiin rajoittamaan kaikin keinoin. Sijaishuoltoon sijoitetun lapsen tapaamisen estäminen biologisen vanhemman tai huoltajan pyynnöistä huolimatta on usein kuitenkin valitettavaa siinä mielessä, että sosiaaliviranomaiset, jotka siihen voisivat nopeasti reagoida ja puuttua, saivat sen korjattua oikeilla toimenpiteillä. Tämäkin esimerkki osoittaa sen, että sosiaalitoimea kehoitettiin toimimaan tehokkaammin siten, että lapsen ja hänen vanhempiansa oikeudet toteutuvat turvallisesti ja täysimääräisesti ja oikea-aikaisesti.

Miksi nostan tämän esimerkin esille? Tämä on siinä mielessä tärkeää, koska meillä on tässä yhteiskunnassa hyvin paljon esimerkiksi huoltokiusaustapauksia ja huoltajuusriitoja, ja monessa, ei pelkästään sijaishuoltotapauksissa, nämä toisen vanhemman tapaamisoikeudet biologista lastaan kohtaan ovat rajoittuneet jopa vuosikausiksi, ja sitä kun jatkuu tar-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

peeksi pitkään, se lapsi ei välttämättä myöhemmin halua edes tavata toista biologista vanhempaansa.

Eduskunnassahan on ansiokkaasti jossain mielessä päästy yksi askel eteenpäin siinä, että vahvistetaan kaikkien vanhempien oikeutta tavata lasta myös erotilanteessa, mutta valitettavasti tällä hallituskaudella ei vielä päästy niin pitkälle, että oltaisiin esimerkiksi kriminalisoitu se joltain osin. Itse en nimittäin kuitenkaan usko ihmisten hyväntahtoisuuteen kiistakysymyksissä, joissa on pelissä lapsen elämä ja joissa huoltajuus vain toiselle osapuolelle on usein päämääränä.

Arvoisa puhemies! Toinen esimerkki täällä on tämä, että tarkastustyötä tehtiin vanhus-tenhuollon palveluissa ja toimintaympäristössä. Kirjassa mainitaan, että kotihoidon piirissä oli vuonna 2016 noin 60 000 yli 75-vuotiaasta henkilöä, ja tästä selvityksestä ilmenee, että virallisia omaishoitajia oli vuonna 2016 noin 25 000:lla 65 vuotta täyttäneellä henkilöllä. Sitten tässä tehtiin joitain tarkastuksia vuosien saatossa. Esimerkiksi yksi tarkastus ulottui kotihoitoon, ja tässä sitten havaittiin se, että erityisesti muistisairaille tarkoitetuissa ja psykiatrisissa yksiköissä pitäisi kiinnittää huomiota näihin rajoitustoimenpiteisiin, joissa esimerkiksi lukitaan muistisairaiden vanhusten huoneiden ovia tai käytetään hygienihaalareita ja lääkinnällisiä ja muita sitomistoimenpiteitä — ehkä liian paljon.

Tämä kotisairaanhoidon ja kotona asuvien vanhusten mahdollisimman pitkään pärjääminen on tärkeä asia, johon meidän tulisi kuitenkin enemmän osoittaa voimavaroja. Tänäpä me tätä sivusimme myös kyselytunnin aikana. — Onko tässä kuinka pitkä puheenvuoro?

Puhemies Paula Risikko: 7 minuuttia.

Arvoisa puhemies! Kotihoidon osalta itse olen kantanut huolta siitä, että tällä hetkellä ainakin Vantaalla, joka on oma kotikuntani, kotisairaanhoidot ja sitä työtä tekevä terveydenhuoltohenkilökunta uupuu työnsä alle. Tiedän tämän hyvin läheltä, koska pääsen sitä etuoikeutetusti seuraamaan myös kotoa käsin. Vaikka me odotamme teknologisesta kehityksestä tulevia helpotuksia ja apuja tähän hoitotyöhön, se ei kuitenkaan koskaan tule korvaamaan niitä käsiä ja niitä hetkiä ikäihmisten kanssa, joihin tarvittaisiin resursseja. Meillä — ei välttämättä Vantaa ole ainoa kaupunki tässä maassa — on tullut tavaksi se, että yritetään yksin ja ainoastaan hakea sitä lisääikaa teknologian kehityksen kautta. Samanaikaisesti kuitenkin tavoitteena on lisätä kotona asuvien ikääntyneiden, yli 75-vuotiaiden henkilöiden elinvuosia kotona, jotta välttyttäisiin tämmöiseltä tehostetulta hoiva-asumiselta. Siinä mielessä, jos me haluamme tässä asiassa päästä eteenpäin sekä kunnioittaa omaishoitajia, meidän tulisi ehdottomasti lisätä resursseja sinne, ei yksistään eduskunnan ja hallituksen toimenpiteiden kautta vaan myös siellä kuntapäätösten tasolla, missä itse kukin, hyvin moni tässä salissa työskentelevä, myös päätöksiä tekee. — Kiitos.

17.27 Leena Meri ps: Arvoisa rouva puhemies! On ilo aina perustuslakivaliokunnassa kuulla myös eduskunnan oikeusasiamiestä ja oikeuskansleria ja heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan. Se on erittäin arvokasta työtä, jota he tekevät riippumattomana, ja he tuovat meille paljon tietoa. Siksi toivon todella, että tämä eduskunnan oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin työnjakoasia etenee, ja tästä syystä — täällä nyt ei ole kovin montaa hallituspuolueiden jäsentä — olen tätä viestiä myös osaltani vienyt eteenpäin, kuten perustuslakivaliokuntakin monta kertaa. Täällä joku huudahti, että milloinkahan se menee eteenpäin. Se menee silloin eteenpäin, kun hallitus pistää sitä asiaa eteenpäin, ja toivotaan nyt,

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

että perustuslakivaliokunnan kannanottoja kuunnellaan, kun sitä on monta kertaa jo sanottu, että olkaapas nyt ystävällisiä ja viekää asiaa eteenpäin.

Tässä valiokunnan puheenjohtaja Lapintie toikin esille asioita, jotka olivat hyvin keskeisiä, mutta ottaisin vielä ihan muutamia asioita ja yksityiskohtia:

Tässä eduskunnan oikeusasiamies Jääskeläinen tuo puheenvuorossaan kertomuksen sivulla 25 esille sitä, että joskus nämä julkisuuslain salassapitosäännökset ovat liian ehdottomia, ja pohtii sitä, että siinä voisi olla joskus enemmän harkintaa, koska asioilla on kuitenkin julkisuusintressi, ja voisi sitten miettiä, voisiko pelkillä henkilötietojen salaamisilla saada sitä hieman paremmaksi. Hän pohti myös sellaisia asioita erityisesti kuulemisessaan — ja täälläkin hän toteaa sen — että tietopyyntöihin on joskus erittäin työlästä ja vaikeaa viranomaisessa vastata ja tulee moitteita siitä, että on kestänyt liian kauan. Itsekin olen joutunut ja päässyt käsittelemään näitä julkisuusratkaisuja, ja jos tulee pyyntö, että halutaan kaikista asiakirjoista kopio, niin jos niitä on mappikaupalla, niin kyllä siinä täytyy käydä huolellisesti läpi, että siellä ei ole henkilötunnuksia ja muuta, ja miettiä jokaisen paperin kohdalta, onko se julkinen vai ei, ja tehdä valituskelpoinen päätös joka ikisestä paperista. Pitäisi ehkä miettiä, miten sen kanssa voisi toimia niin, että se olisi vähän joustavampaa. Voin tämän hyvin ymmärtää. Se on niin helppo sanoa, että asiat viipyvät. Ei se välttämättä siitä johdu, että virkamies olisi niin hidas.

Sitten eduskunnan apulaisoikeusasiamies Sakslin toi hyvin esille tätä valvonnan valvontaa. Tästä varmaan ei kauheasti puhutakaan. Elikkä hän tarkoittaa tällä sitä, että on olemassa ensisijaisia valvovia viranomaisia, kuten aluehallintovirasto, Evira ja Valvira ja erityisvaltuutetut, ja hän toivoi, että enemmän asioita käsiteltäisiin siellä lähempänä ja sitten oikeusasiamies voisi olla ylimpänä laillisuusvalvojana enemmän myös näiden valvoja mutta toki käsittelee merkittäviä asioita. Tässäkin on varmasti yksi osasy s, että virastoissa ja toimijoilla ei ole kauhean selkeästi näkyvillä, että on muitakin mahdollisuuksia, eikä yhteystietoja ole esillä. Muistan, kun aikanaan maistraatissa ihmiset tekivät usein kanteluita esimerkiksi edunvalvojista suoraan eduskunnan oikeusasiamiehelle ja oikeuskanslerille, ja he eivät välttämättä olleet tietoisia siitä, että kanteluita voi tehdä myös aluehallintovirastoon, joka valvoi sitten taas siellä välissä, ja siellä oli syvällisempää asiantuntemusta. Tämä oli arvokas puheenvuoro.

Sitten oikeastaan ihan muutamia sanoja, kuten tuossa perussuomalaisten edustaja Niikkinen otti esille, näistä asioista, jotka ovat eduskunnan oikeusasiamiehen huolenaiheita, ja osa valitettavasti vuodesta toiseen toistuu. Täällä sivulta 113 alkaa kymmenen kohdan luettelo, ja otan muutaman esimerkin:

No, tietysti nämä puutteet vanhusten oloissa ja kohtelussa ovat yksi asia. Tuossa perussuomalaisten edustaja Savio otti kyselytunnilla esille näitäkin ongelmia ja vanhusasiamiehen, ja ministeri Saarikko ehkä hieman epäuskoisesti totesi suurin piirtein näin, ettei hän usko, että tämä on niin laaja ongelma, että tämä olisi vain jäävuoren huippu. Mutta kyllä täällä esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että laitos- ja palveluasumishoidossa ongelmia on paljon ja usein tässä henkilökunnan riittämätön määrä on yksi asia, ja tähän on nimenomaan mahdollisuus vaikuttaa hallituksen toimesta. Samaten se, että vanhus ei aina saa asuinpaikkaa asumisyksiköstä, kun hän aidosti sen tarvitsee, on esimerkiksi yksi asia, mihin voi oikeasti eduskunnassa vaikuttaa. Ministerin tulee uskoa näitä asioita, jos näitä kysytään, ja ne löytyvät ihan eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksestakin. Sieltäkin voisivat ministerit käydä vähän lukemassa — voi olla, että ei ole käyty.

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

Sitten lastensuojelun osalta olen erittäin huolestunut siitä, että lasten ja nuorten mielen-terveyspalvelut ovat riittämättömiä eduskunnan oikeusasiamiehen näkemyksen mukaan. Jos me puhumme siitä, että nuoret syrjäytyvät ja mitä heidän kanssaan tulevaisuudessa tehdään, niin tämä on kertaantuva ongelma, joka tulee johtamaan myös työttömyyteen, muuhun syrjäytymiseen ja päihdeongelmiin. Että tähän kannattaisi kiinnittää kyllä ihan aidosti huomiota.

Ja sitten yksi asia, mistä täällä puhutaan: Eduskunnan oikeusasiamies puhuu oikeusprosessien pitkistä käsittelyajoista ja rakenteellisesta riippumattomuudesta. Katsoin taas tuota budjettikirjaa, ja tuomioistuinten henkilötyövuodet laskevat edelleen, ja määrärahoja henkilökuntaan ei ole riittävästi. Kyllä se vain niin on, että vaikka tulisi sähköistä asiointia tai muuta, niin tarvitaan tuomioistuimessa se tuomari, joka sen asian ratkaisee. Kone ei voi sitä ratkaista. Tai sitten tehdään semmoiset parametrit sinne, että aina kun tulee tällainen ja tällainen keissi, niin sitten se ratkaistaan aina samalla tavalla — jos semmoiseen joku joskus haluaisi mennä. Olen tosi huolestunut siitä, että moititaan esimerkiksi tuomioistuimia käsittelyajoista mutta sitten ei huolehdi siitä, että siellä on riittävät resurssit. On ollut tutkimuksia myös heidän etujärjestöjensä taholta siitä, että siellä on väsymistä ja loppuunpalamista, ja tietojeni ja käsitykseni mukaan, mitä käräjätuomareita ja tuomioistuinhenkilökuntaa tunnen, he ovat erittäin tunnollisia ja haluavat tehdä työnsä hyvin. Muistetaan siis nämäkin määrärahat. Siellä on aikamoinen pullonkaula ja ihmisten oikeusturvaongelma.

Kiitan oikeusasiamiestä hyvästä kertomuksesta.

17.34 Markku Rossi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On näköjään niin tässä yhteiskunnassa, että on asioita, joita kukaan ei kannata, ja ne edistyvät, ja on asioita taas, joita kaikki kannattavat, mutta ne eivät edisty. Käsitlemme juuri yhtä sellaista. Puheeni on toisinto aika monelta vuodelta ja monen hallituskaudenkin ajalta.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota juuri tähän työnjakokysymykseen. Tämä on ihan käsittämätöntä. On vaikea ymmärtää sitä, miksi asiassa ei päästä eteenpäin. Mielestäni eduskunnan tulisi edellyttää, että tämä asia kulkee, niin että tämä työnjakokysymys voidaan toteuttaa. Sekä Oikeusasiamiehen kanslia että Oikeuskanslerinvirasto tekevät erinomaista ja hyvää työtä, mutta todellakin kansalaisille on epäselvää, mihinkä milloinkin pitää ottaa yhteyttä, kun on asiaa.

Kun tein tuossa kesän alussa ministeri Mykkäsen toiminnasta selvityspyynnön, tein sen oikeuskanslerille — se liittyi Kriisinhallintakeskus-kysymykseen, ja katsoin että asiassa ei ole menetelty oikein — koska oli ilman muuta selvää, että kun oikeuskanslerille kuuluu valtioneuvoston laillisuusvalvonta, niin osoite oli se. Mutta kaikille kansalaisille tämä ei ole yhtä selvää, ja toivon, että tähän nyt todellakin löytyy vastaus mahdollisimman nopeasti. Totta kai hallituksen täytyy olla aloitteellinen, mutta mielestäni eduskunnan ja perustuslakivaliokunnan tulee asiaa edistää, niin että se ei ole pelkkä selvityskysymys vaan että eduskunta myös ikään kuin edellyttää, että tuo työnjako tulee. Uskon, että silloin molempien viranomaistahojen toiminta tulee myös tehokkaammaksi ja kansalaisille selvemmin ymmärrettäväksi.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään puhujalistaan.

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

17.36 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia perustuslakivaliokunnalle mietinnöstä liittyen tähän oikeusasiamiehen kertomukseen.

Oikeastaan on ihan muutama asia, mitä ajattelin tässä nostaa esille. Nyttien kun tämä tietosuoja-asetus EU:lta on tullut, niin varmasti ihan erityisesti henkilötietojen suojan ja julkisuusperiaatteen välinen jännite tulee tulevaisuudessa ja ehkä jopa jo tällä hetkellä nousemaan esille. Erityisesti tuolta yhdistyskentältä kuulee niitä puheenvuoroja, että vaikka tähän on ollut aikaa valmistautua, niin varmasti on vähän vielä sellaista hämmennystä, että miten henkilötietoja tulee käsitellä. Myöskin on pelkoa, että jonkunlainen uhkasakko sieltä tulee päälle sitten tietämättömyyttä ja sellaiseen toimintaan kohdistuen, joka ei ole todellakaan ollut tarkoituksellista eikä tahallista. Eli tämä ainakin on sellainen asia, johon kannattaa kyllä kiinnittää huomiota. Täällähän myöskin perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä sitä, että oikeusministeriössä on tarkoitus käynnistää julkisuuslain tarkistamisen arviointi. Uskon, että tämä on semmoinen valtavan iso kokonaisuus, josta tulee tulevaisuudessa todennäköisesti erilaisia kansalaisten yhteydenottoja valvoviin viranomaisiin.

Täällä edustaja Taavitsainen nosti esille maksuhäiriömerkinnät ja tämän rekisterin ylläpidon. Tämä on kyllä sellainen asia, jota on varmasti myös syytä pohtia, koska tässä on tullut tämän syksyn aikana esille tapauksia, joissa maksuhäiriömerkintöjä ei ole kuitenkaan poistettu, vaikka asiat on hoidettu, ja ihmiset ovat joutuneet hyvin kummallisiin tilanteisiin ja heidän normaalielämänsä pyörittäminen on vaikeutunut kohtuuttomasti. Siinä mielessä täytyy toivoa, että myöskin tätä asiaa voitaisiin sitten kenties tulevassa hallituksessa pohtia, olisiko tämä sentyyppinen tehtävä, jonka olisi syytä olla viranomastehtävä, koska vaikutukset ovat sentyyllisiä, että ne voivat estää kansalaisen ihan normaalielämiseen liittyviä hankintoja ja asioitten eteenpäinviemisiä.

Sitten edustaja Niikko nosti esille esimerkiksi vanhusten ja sosiaalihuollon palveluissa tapahtuvia itsemääräämisoikeuden rajoituksia. Tämä ei ole kovin helppo kenttä. Tässä on julkisuudessa ollut muun muassa kehitysvammaisten vanhempien hämmennys siitä, että oli tällainen häkkisängyksi kutsuttu, yöllä erityisen tarpeellinen, suojattu nukkumatila, joka sitten poistettiin tältä asiakkaalta, mikä sitten aiheutti huomattavasti suurempia ongelmia, ja kuvia levisi netissä. Mikä sitten on itsemääräämisoikeuden rajoittamista, jos se tapahtuu tämän asiakkaan parhaaksi? Tässä on varmasti myös sellaista kenttää, jossa riittää pohtimista ja linjojen vetämistä.

17.39 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Kiitos, valiokunnan puheenjohtaja Lapintie, valiokunnan mietinnön sujuvasta, hyvästä esittelystä.

Osallistuin perustuslakivaliokunnan delegaation mukana viime viikolla Marokon Marrakechissa pidettyyn perustuslakikongressiin. Tuon kansainvälisen kongressin aiheena oli kansalaisten mahdollisuus vaatia perustuslaissa säädettyjä oikeuksiaan. Osallistujat olivat pääosin perustuslakituomioistuinten jäseniä eri maista. Läsnä oli edustajia monista Afrikan maista, Lähi-idän alueen, eteläisen Euroopan ja Itä-Aasian maista ja Latinalaisesta Amerikasta. Kuulimme muun muassa Algerian, Libyan ja Turkin edustajien puheenvuorot. Kongressin näkökulmassa korostui perustuslakituomioistuinten rooli. Niinpä suomalaisten mukanaolo siellä oli ehkä vähän outoa, mutta sinne menimme, koska meidät oli sinne kutsuttu. Omalla esityksellämme nostimme näkyviin meidän järjestelmämme erityispiirteitä, jotka poikkeavat niistä maista, joissa on perustuslakituomioistuin. Suomessahan lainsäädännön perustuslaillisuuden kontrolli tapahtuu ennen lakien voimaantuloa. Meillä ei ole perustuslakituomioistuinta vaan perustuslakivaliokunta, josta meillä on erittäin hy-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

viä kokemuksia. Tosin jotkut epäilivät, että valiokunta on poliittinen, eikä riippumaton niin kuin perustuslakivaliokunta meidän käsityksemme mukaan on.

Suomen liittyminen 90-luvulta lähtien eurooppalaiseen perusoikeusajatteluun on tuonut lisäelementin kotimaiseen perustuslakikontrolliin. Aikaisemmasta käytännöstä poiketen nykyisin myös tuomioistuimilla on jälkikäteen rooli, mahdollisuus ja velvollisuus arvioida yksittäisissä tapauksissa lain soveltamista perustuslain näkökulmasta. Jos jonkin lain soveltaminen olisi ilmiriidassa perustuslain kanssa, silloin etusijalle on asetettava perustuslaki. Tuomioistuinten tehtävässä siis rajatulla tavalla toteutuu osa siitä, mikä niissä maissa, joissa on perustuslakituomioistuin, kuuluu perustuslakituomioistuimen tehtäviin.

Arvoisa puhemies! Suomessa oikeusasiamiehellä ylimpänä laillisuusvalvojana on kuitenkin merkittävin rooli kansalaisten perusoikeuksien turvaamisessa sen jälkeen kun lait on säädetty ja niitä sovelletaan. Vaikka meillä ei ole perustuslakituomioistuinta, kansalaisilla on mahdollisuus vaatia oikeuksiaan kantelemalla asiasta oikeusasiamiehelle. Oikeusasiamiehen kertomus, joka vuosittain annetaan, sisältää laajat selostukset ja pitkät luettelot, niin kuin täällä on jo tullut esille, niistä aiheista, joista on kanneltu, ja myös niistä ratkaisuksista ja toimenpiteistä, joihin oikeusasiamies on sitten kanteluiden johdosta ja havaintojensa pohjalta ryhtynyt.

Eduskunnan oikeusasiamies ei toimi tuomioistuimen lailla. Oikeusasiamies ei ole perustuslakituomioistuin, mutta hänen käytössään on kuitenkin keinoja ja välineitä, joilla on tosiasiallista vaikutusta kansalaisten perustuslaillisten oikeuksien toteutumiseen. Oikeusasiamiehen kertomuksessa kuvataan oikeusasiamiehen vaihtoehtoiset toimenpiteet kanteluiden johdosta, ja siinä on tietynlainen asteikko, kuinka vakavasta asiasta on kysymys ja millä tavalla sitten pyritään vaikuttamaan siihen, että jatkossa tämäntapaisia ongelmia, perusoikeusloukkauksia, ei tapahtuisi.

17.43 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Oikeusasiamies kiinnittää aivan oikeaan asiaan huomiota kertomuksessaan sivulla 197, siellä loppupuolella, missä kerrotaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista ja niistä aiheutuneista hankaluuksista. Tämä asia oli esillä myös äskeisellä kyselytunnilla.

Ulosottoon on joutunut viime vuonna 320 000 sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksua. Ne ovat aivan tavanomaisia terveyskeskus-, hammashoito- ja kotipalvelumaksuja. Jo ennen ulosottoa ihmiset ovat joutuneet tekemisiin kansainvälisten perintäyhtiöiden kanssa, joita todella useat kunnat, sairaanhoitopiirit ja kuntayhtymät käyttävät, vaikka useaan otteeseen on todettu, että niitä ei ole järkevää käyttää, varsinkaan kun ne eivät useinkaan noudata lakia perintäkuluista ja perintäkulut nousevat niin suuriksi summiksi, että 20 euron terveyskeskusmaksuista tulee hyvin nopeasti useiden satojen eurojen suuruisia eikä ihmisillä ole niistä mahdollisuutta selviytyä.

Oikeusasiamies kertomuksessaan kiinnittää huomiota erityisesti juuri näihin tasamaksuihin, mitkä ovat ongelma, ja kertoo, että on keskustellut asiasta sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, joka on ilmoittanut, että on laittanut kuntainfon ja on tekemässä uutta asiakasmaksulakia. Tuo ei kuitenkaan valitettavasti näytä korjaavan tasamaksuongelmaa, koska uudessa asiakasmaksulain luonnoksessa on aivan samanlaiset tekstit kuin nykyisessäkin laissa, eli vain ja ainoastaan tuloihin perustuvista maksuista voisi saada automaattisesti helpotusta ja niin kuin nykyäänkin on palvelunjärjestäjän omassa harkinnassa, alennetaanko tasamaksuja. Näistä tasamaksuista suurimmat ongelmat ovat kuitenkin aiheutuneet. Elikkä tässäkin asiassa toivoisi, että otettaisiin huomioon lainsäädäntöä tehtä-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

essä eduskunnan oikeusasiamiehen tekemät huomiot ja tämä perustuslakivaliokunnan korostus, että pidetään valitettavana sitä, että kehitys on hidasta näissä asioissa, joita eduskunnan oikeusasiamies nostaa esille.

17.46 Markku Rossi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Haluan nostaa esille yhden esimerkin Kansaneläkelaitoksesta. Kelahan on eduskunnan valvonnassa oleva laitos ja virasto, ja Kelan tehtävä on turvata väestön perustoimeentuloa, edistää terveyttä ja tukea itsenäistä selviytymistä eri elämäntilanteissa.

Arvoisa puhemies! Kunta- ja terveysjaostossa saimme kuulla juuri hiljattain Valtiokonttorin edustajaa. Muutamien viime vuosien aikana olemme aika laajalla rintamalla ahkeroineet veteraanien kotiin vietävien palveluiden osalta, ja siinä on saavutettu hyviä tuloksia, ja voisi kuvitella, että kaikki on hyvin — mutta eipäs olekaan näin yksinkertaista. Kela luovuttaa tällä hetkellä kunnille veteraanitiedot, siis nimen ja sosiaaliturvatunnuksen, mutta ei osoitetta. Osoitetieto puuttuu. Ilmeisesti vedotaan tietosujoaan. Näin ollen ainakin minulle herää sellainen kysymys, että lainsäätäjän tarkoitus ei ole kyllä ollut sellainen, että kun veteraanien kotiin vietäviä palveluja edistetään, niin se osoitetieto olisi niin salainen tieto, etteikö tämä voisi olla kunnilla käytettävissä, jotta ne myös löytävät ne veteraanit. Isoimmissa kaupungeissa ei tunneta niin kuin pienissä kunnissa veteraaneja.

Näin Valtiokonttorin edustaja meille kunta- ja terveysjaoston kuulemistilaisuudessa kertoi. Ja tämäkin vain esimerkkinä, kun meillä on tätä valvontaa. Eduskunta valvoo Kelan toimintaa. Tässäkin voisi kysyä, kun tiedän, että oikeusasiamies kirjaa näitä ylös: kuka tätä nyt sitten voisi lähteä perkaamaan? Onko tämä lainsäädäntökysymys? Mielestäni tai ainakin tiettyjen keskustelujen perusteella se ei välttämättä sitä ole, vaan se on tulkintakysymys. Mutta todellakaan ei ole kyllä lainsäätäjällä tarkoitus ollut, että yksi osa tästä tärkeästä nimi- ja osoiteluettelosta jätetään pois.

17.48 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Rossi nosti esille ongelman, josta juolahti mieleeni ihan vasta kuultu, hyvin samantyyppinen tilanne. Juuan kunnanjohtaja kertoi, että he olisivat halunneet järjestää työttömille osoitetun rekrymessutapahtuman, johon oli myöskin paikalliset yrittäjät haluttu mukaan, mutta TE-keskus vetosi tietosuojakäytänteihin ja sanoi, että he eivät voi antaa kunnalle käyttöön näitten työttömien tietoja, jotka kaikkein kipeimmin tarvitsisivat juuri tämän tyyppisiä rekrytapahtumia. Joten kyllä nyt tuntuu, että tietosuojan taakse mennään aivan terve järjen vastaisesti, kun estetään ihmisiä saamasta niitä palveluita, joita haluttaisiin heille tarjota, vaikka lopputulema myöskin sitten sen kunnan hyväksi tulisi päätymään, koska me tiedämme kaikki nämä niin sanotut Kela-sakot elikkä pitkäaikaistyöttömistä maksettavat maksut, ja silloinhan kunta pystyisi myöskin näitä maksuja alentamaan, kun se saisi tiedon pitkäaikaistyöttömistä, joille erityisesti olisi hyvä saada näitä rekrytapahtumia. Tämä tilanne on tullut Juuassa. Siellä oli myöskin toinen pohjoiskarjalalainen kunta, nyt en muista sitä kuntaa, mutta kun tästä asiasta ruvettiin keskustelemaan alueen kansanedustajien kesken, niin todettiin, että aivan vastaavantyyppinen tilanne on. Olikohan Lieksa sitten toinen paikkakunta, jossa oli hyvin vastaavaan asiaan törmätty, eli TE-keskus kieltäytyy antamasta niitä tietoja kunnalle.

Sitten edustaja Taavitsaiselle vielä haluaisin kommentoida tästä ikäihmisten taloudellisesta tilanteesta, että siellähän aikoinaan on jo perustuslakivaliokunta linjannut sen, että taloudellinen tilanne ei saa estää näitten palveluitten saamista. Nyt kun ministeri Saarikko

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

yrityksen kuunnella, niin hän sanoi, että todennäköisesti asiakasmaksulakiuudistuksessa juuri tähän pykälään tai näihin perustuslakivaliokunnan linjauksiin vedoten yritetään nyt sitten katsoa, että siellä olisi mahdollisuus vapauttaa kokonaan näistä maksuista. Mutta tämä on nyt minusta hyvin tärkeä ja keskeinen seikka, kuten edustaja Taavitsainenkin toi esille, kuinka paljon on perintäfirmoille nyt nimenomaan näitä sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja tullut perintään, ja sitten toisaalta on tämä tilanne, että meillä on jo muinoin ammoin tehty tämä perustuslakivaliokunnan linjaus, jossa on sanottu, että taloudellinen tilanne ei saisi estää tällaisten välttämättömien sosiaali- ja terveystaloudellisten saamista. Eli miten tämä asia tullaan ratkaisemaan?

Edustaja Kantolalle vielä haluan todeta, kun kerroitte tuosta matkasta Marokkoon, että itselläni kaudella 2003—2007 oli mahdollisuus Maghreb-ryhmän jäsenenä vierailulla, ja silloin Marokon oikeusministeri kertoi yleensä, että he ovat myöskin tällaisen oikeusasiamiehen toimiston vastikään silloin perustaneet. Se on arabiaksikin ombudsman, koska he eivät olleet löytäneet sille vastaavaa parempaa sanaa, ja he ainakin silloin vielä puhuivat ombudsmanista ja esittelivät yleensä, että heillä on nyt tällainen uusi viranomaismalli, ja malli oli haettu aivan pohjoismaisista malleista.

17.51 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! En valitettavasti ihan koko keskustelua ole kuullut, mutta eilen mielenkiintoni kohdistui Helsingin Sanomien uutiseen, jossa kerrottiin Helsingin kärjäoikeuden käsitelleen ulkomaalaisasioita vuosien ajan virheellisesti. Korkein oikeus kuitenkin vapautti tuomarit syytteistä. Tässä oli kyse siis siitä, että säilöön otettu ulkomaalainen voitiin määrätä säilöönottoyksikössä sijoitettavaksi erilleen muista säilöön otetuista muun muassa turvallisuussyistä. Meidän lainsäädäntömme, mitä tietysti jokaisen tulee noudattaa, lähti siitä, että olisi pitänyt järjestää kärjäoikeuden istunto säilöön otettujen ulkomaalaisten erillään säilyttämisestä. Laki tätä siis vaati. Ymmärtääkseni asia tuli ilmi vasta siinä tilanteessa, kun oikeusasiamies teki tarkastuksen tällaiseen paikkaan.

Jäin itse miettimään, että vuodesta 2008 vuoteen 2015, seitsemän kahdeksan vuotta, oli järjestelmä toiminut hyvin. 223 ilmoitusta ulkomaalaisten erillään säilyttämisestä oli näinä vuosina ollut. Ja aika kuvaavaa oli se, ettei kukaan säilöön otetuista ulkomaalaisista, heidän asiamiehistään, valvontaviranomaisista tai kärjäoikeuden henkilökunnasta ollut kyseenalaistanut toimintatapaa, missä siis toki rikottiin voimassa olevaa lakia. Jäin miettimään ja teki mieli kysyä, onko tässä nyt sellaista turhaa sääntelyä. Jos kerran näin pitkään järjestelmä on toiminut moitteettomasti, 223 tapausta on voitu hoitaa niin, että kukaan ei ole kokenut, eivät edes nämä erilleen laitettut, että oltaisiin heidän osaltaan toimittu väärin, niin kysyisin: olisiko tässä yksi sellainen kohta, missä olisi järkevä turhaa hallintoa ja byrokratiaa purkaa ja jatkaa sillä hyvin toimineella tavalla, joka kesti siihen asti, kunnes tarkka oikeusasiamies asian huomasi?

17.54 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Aivan samalla tavalla minuakin hämmensi tuossa kyselytunnilla tuo, mistä edustaja Essayah sanoi, että ministeri vakuutti, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksu-uudistuksen myötä tämä ongelma, joka nyt on, helpottuisi, ehkä jopa poistuisi. Mutta kun olen ollut kunnassa käsittelemässä tätä luonnosta — eli kunnilta on pyydetty lausunto tästä lakiluonnoksesta — olen katsonut erityisen tarkasti juuri tätä pykälää, ja valitettavasti uudessa lakiluonnoksessakin on ihan samalla tavalla kuin nykyisessäkin laissa, eli että maksun alentaminen ja perimättä jättämi-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

nen tapahtuisi silloin, jos maksu on määrätty terveyspalvelusta asiakkaan maksukyvyyn mukaan. Elikkä sellaiset ovat nyttenkin siellä alentamisen piirissä, jotka ovat maksukyvyyn mukaan määrättyjä maksuja tai sosiaalipalveluista määrättyjä maksuja. Nämä ovat nykyisessäkin laissa. Ainut tänne lisätty kohta on lyhytaikainen laitoshoido. Se ei ole nykyisessä. Elikkä jos on vaikka osastolla vanhus odottamassa palveluasumisen paikkaa, niin tuolloin sairaalan 50 euron vuorokausihintaa voidaan sitten alentaa. Se on parannus.

Mutta tänne ei ole lisätty niitä tasamaksuja eli terveyskeskusmaksuja, sairaalan poliklinikkamaksuja, toimenpidemaksuja, vaan niistä sanotaan aivan samalla tavalla kuin nykyisessäkin laissa. Tässä lukee näin: ”Maakunta voi päättää, että myös muista sen järjestämistä vastuulle kuuluvista palveluista määrättävää maksua alennetaan tai se jätetään perimättä.” Tämä sanamuoto on ongelmallinen, koska nyt on jo huomattu nykyisen lain voimassa ollessa, että meillä on valtava määrä kuntia, kuntayhtymiä ja sairaanhoitopiirejä, jotka eivät ole päättäneet, tehneet päätöstä, että näitä tasamaksuja alennetaan. Ja kun ihmiset ottavat yhteyttä ja pyytävät alentamaan maksuja, niin ne aina vetoavat siihen, että meillä ei ole tehty tästä päätöstä, elikkä silloin ne eivät niitä alenna. Tämä sama jää näköjään nytten tähän uuteen lakiin, elikkä ”maakunta voi päättää”, ja mielestäni tällaista ei pitäisi jättää uuteen lakiin, koska se asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan eri puolilla Suomea riippuen siitä, onko se järjestäjätaho tehnyt päätöstä vai ei. Toivoisin tietenkin, että lausuntokierroksen jälkeen tätä kohtaa nyt sitten muutettaisiin ennen kuin se tuodaan tänne eduskuntaan.

17.57 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiesinstituutio Suomessa täyttää kahden vuoden päästä 100 vuotta — merkittävä aikamäärä tulee täyteen oikeusasiamiesinstituutiolle. Suomeen perustettiin ensimmäisten maiden joukossa oikeusasiamiesinstituutio. Ruotsissa kuitenkin vähän aikaisemmin, ja juuri siitä syystä, että se perustettiin Ruotsissa, tämä termi ombudsman jäi sitten kansainväliseen käyttöön, mikä tuolla välillä huvittaa, että minkä takia ruotsi on sielläkin esillä.

Arvoisa puhemies! Pari vuotta sitten, edellisen puhemiehen aikana meitä oli puhemies Lohelan delegaation mukana pieni joukko sekä Tunisiassa että Marokossa, ja silloin se kehitys, joka Pohjois-Afrikassa tapahtui näissä maissa, liittyi paljon perustuslakiuudistuksiin näissä maissa ja myös näihin instituutioihin, perustuslakituomioistuimiin ja muihin. Ja nyt olin panevinani merkille, että Marokossa, jossa aikaisemmin uudistusvaihe oli siinä, että siellä oli perustuslakivaliokunta parlamentissa, on nyt otettu käyttöön myös perustuslakituomioistuin. Että tämä kehitys nähtävästi menee siellä jollakin tavalla eteenpäin. Tietysti se, että saadaan perustuslaki ja sitten sitä valvomaan vahva instituutio, auttaa varmasti normaalin lainsäädännön kehittämisessä näissä maissa, joissa ehkä lainsäädännössä on paljonkin puutteita, ja näin kansalaisten perusoikeudet ja osittain myös kansainväliset sopimukset tulevat vähitellen lähemmäksi sitä lainsäädäntöä, jota siellä käytännössä noudatetaan.

17.58 Olavi Ala-Nissilä kesk: Arvoisa puhemies! Esittelypuheenvuorossaan edustaja Lapintie viittasi tulevien maakuntien valvontaan. Se on mielestäni hyvä viittaus. Myöskin tarkastusvaliokunnassa me olemme sitä käsitelleet yleisellä tasolla.

Jos ajattelemme vaikka Uudenmaan ja Helsingin alueen maakuntaa, se on todella iso, massiivinen kokonaisuus ja asettaa myöskin sekä taloudelliselle että laillisuusvalvonalle isoja haasteita. Talouden tarkastuksen puolellahan sanotaan aina, että kun julkista rahaa käytetään tai laitetaan riskille alttiiksi, pitää olla kolme asiaa: tilintekovelvollisuus, eli jonkun pitää vastata siitä rahasta, läpinäkyvyys, eli rahankäytön tulee olla läpinäkyvää, ja sit-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

ten julkinen tarkastus. Talouden tarkastuksen osalta maakunnilla on omat tarkastuslautakunnat kuten kunnillakin, ja VTV:lle, Valtiontalouden tarkastusvirastolle, tulee uusia valtuuksia, ja se on hyvä asia.

Talouden tarkastuksen osalta tarkastusvaliokunta laittoi lausuman, että pitää olla myöskin riittävät resurssit tähän valvontaan. Helposti nyt kilpailutetaan, ja resurssit jäävät vähäiseksi, eikä ole kokeneita osaajia. Myöskin laillisuusvalvonnan osalta tietenkin resurssikysymys tulee huomiotavaksi. Tiedustelisinkin: miten on, onko nyt sitten varauduttu oikeusasiamiehen toimiston puitteissa tulevien maakuntien valvontaan ottaen huomioon niiden todella mittavan koon?

18.00 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitokset edustaja Taavitsaiselle, että siteerasitte ihan tämän pykälän, koska on ollut vähän hämmästyttävää, millä tavalla tämä perustuslakivaliokunnan aiemmin tehty linjaus voitaisiin ottaa huomioon.

Se, että nyt tämä harkinta koskisi sitten näitä maksukyvyistä riippuvia maksuja, todellakin jättää valtavan suuren määrän erilaisia maksuja ulkopuolelle, koska todella suurimmissa osassa kunnistahan nimenomaan vaikkapa terveyskeskusmaksut ovat niitä tasasuuruuksia ja eivät riipu asiakkaan maksukyvyistä. Niitä saattaa olla tehtynä niin, että on joko vuosittainen maksu tai sitten siellä saattaa olla vaikka kolmelta ensimmäiseltä kerralta perittävä maksu. Käytäntöjä on kirjavasti eri puolilla Suomea. Äveriäs Helsinki ei kai käsittäkseni tällä hetkellä peri perusterveydenhuollon maksua laisinkaan. Elikkä tässä on jo näitä käytäntöjä eri puolella Suomea eri kunnissa todella paljon, ja siinä mielessä se, että nyt nämä helpotukset koskisivat vain näitä maksukyvyistä riippuvaisia, jättää edelleenkin ison joukon maksuja asiakkaan hoidettavaksi.

Millä tavalla sitten yhdenvertaisuuden näkökulmasta voidaan huomioda tämä perustuslakivaliokunnan linjaus, on kyllä oikeastaan sellainen kysymys, mihin varmasti perustuslakivaliokunta joutuu ottamaan kantaa juuri tätä pykälää koskien, koska tällä perusteella näyttää siltä, että sitten seuraavaksi maakunnat äveriäisyytensä perusteella tekisivät näitä päätöksiä. Jossakin maakunnassa, jossa taloudellinen tilanne on hyvä, olisikin mahdollisuus siihen, että maksuista vapautettaisiin, ja toisissa ei. Elikkä tämä tilanne ei välttämättä maakuntien välillä laisinkaan paranisi, vaan kenties heikkenisi. Ehkä sitten voi sanoa, että maakunnan sisällä voisi tapahtua jonkunlaista tasoitusta.

Oli erittäin hyvä, että tämä tuli edustaja Taavitsaisen puheenvuorossa vielä esille. Tämä kyllä lisää entisestään painetta, että tämä kohta tässä asiakasmaksulaissa on kyllä hyvin tarkasti ja huolellisesti selvitettävä. Kansalaisten yhdenvertaisuus ei voi tässä asiassa olla vaarassa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Lapintie, ja hänen jälkeensä sitten oikeusasiamies vielä.

18.02 Annika Lapintie vas: Herra puhemies! Omalta osaltani kiitän kansanedustajia, jotka keskusteluun osallistuivat, vilkkaasta ja monipuolisesta keskustelusta tämän perustuslakivaliokunnan mietinnön johdosta.

Kaiken kaikkiaan, kun kyseltiin näiden uusien valvontamenetelmien perään ja siitä, miten esimerkiksi maakunta- ja sote-uudistus tulee vaikuttamaan, niin luonnollisesti perustuslakivaliokunta sitten aikanaan näitäkin asioita pohtii. Mutta Oikeusasiamiehen kanslian osalta, mitä tässä nyt käsitellään, itselleni on ainakin syntynyt käsitys, että oikeusasia-

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

miesinstituutio on hyvin kiinnostunut toimintansa kehittamisestä ja tehostamisesta ja sen uusista haasteista, joista nyt esimerkkinä vaikka se, minkä perustuslakivaliokuntakin tähän mietintöön nosti, että valiokunta pitää hyvänä tätä uutta liiteosaa, jossa muun muassa on listattu kaikki kertomusvuoden säädösesitykset. Mielestäni oikeusasiamiehen esitykset sääntelyn kehittämiseksi kertovat siitä, että kyseessä on instituutio, joka on vanha mutta jolla on moderni ja tehokas ja aktiivinen työskentelyote.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ymmärsin, että oikeusasiamies haluaisi vielä käyttää puheenvuoron. — Olkaa hyvä.

18.04 Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen: Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää arvoisaa perustuslakivaliokuntaa ja sen puheenjohtajaa, edustaja Lapintietä, oikeusasiamiehen kertomuksesta antamastaan mietinnöstä ja siinä esitetyistä kommentteista.

Ilokseni voin todeta, että tämä oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin työnjaon selvittäminen on nyt käynnistymässä. Ymmärtääkseni ihan lähipäivinä oikeusministeri asettaa työryhmän tätä valmistelua tekemään.

Täällä edustaja Taavitsainen otti esille nämä oikeusministeriön tietojärjestelmävirheestä aiheutuneet aiheettomat maksuhäiriömerkinnät, joiden osalta kertomusvuonna annoin tuon päätöksen. Nyt jatkotoimenpiteet ovat oikeusasiamiehen näkökulmasta sikäli ongelmallisia, että luottotietoyhtiöiden valvonta ei kuulu oikeusasiamiehen toimivaltaan. Sen sijaan se kuuluu tietosuojavaltuutetun toimivaltaan, ja tietosuojavaltuutetulla on pääsy näihin luottotietorekisterin tietoihin. Se on ihan selvä asia. Olen hiljattain lähettänyt tietosuojavaltuutetulle selvityspyynnön siitä, mihin toimenpiteisiin hän näiden asioiden suhteen on ryhtynyt. Tässä on nyt ehkä vähän juuri tällaista valvonnan valvontaa, minkä apulaisoikeusasiamies Sakslin tuossa omassa kertomuspuheenvuorossaan otti esille.

Täällä vähän pohdittiin sitä, pitäisikö tämä luottotietorekisterien ylläpito siirtää viranomaisille. Itse olen pohtinut sitä, pitäisikö luottotietorekisterien pito katsoa julkiseksi tehtäväksi. Että sen ei tarvitsisi olla viranomainen, vaan se voi olla yksityinen, mutta jos se katsottaisiin julkiseksi tehtäväksi, niin silloin se tulisi oikeusasiamiehen toimivallan ja valvontavallan piiriin. Tämä edellyttäisi kyllä lainsäädäntömuutosta, eli oikeusasiamies ei nyt yhtäkkiä voi katsoa, että tätä olisi pidettävä julkisena tehtävänä, joka kuuluisi oikeusasiamiehen toimivaltaan, mutta tällaista mahdollisuutta olen kyllä itsekkin pohtinut.

Kiitan myös kaikista muista hyvistä puheenvuoroista, mitä täällä on pidetty. Ehkä tuohon edustaja Heinosen esille nostamaan Helsingin käräjäoikeuden menettelyyn näiden erillään säilytettyjen ulkomaalaisten asiassa, kun itse olen siinä aikanaan syytemääräyksen antanut, ehkä voin sen verran kommentoida. Edustaja Heinonen totesi, että 223 ilmoitusta oli sieltä säilöönottoyksiköstä tullut ja niiden kaikkien käsittely käräjäoikeudessa oli laiminlyöty ja että nämä tapaukset olisivat menneet hyvin, ja kysyi, onko tässä turhaa sääntelyä. No, on tietysti lainsäätäjän asia harkita, minkälaista sääntelyä, minkälaisia oikeusturvamenettelyitä näissä sovelletaan, mutta kyllä tietysti ihan vakiintuneesti meillä tällaiset vapaudenmenetyksen astetta lisäävät toimet ovat sellaisia, että niissä vähintään täytyy olla pääsy tuomioistuimeen. Tässä nyt on omaksuttu se menettely, että käräjäoikeuden täytyy viran puolesta ottaa nämä asiat käsittelyyn, kun ilmoitus tällaisesta erillään säilyttämisestä on käräjäoikeuteen tullut. Sitä, olivatko nämä 223 tapausta menneet hyvin, me

Pöytäkirja PTK 95/2018 vp

emme tiedä, kun kärjäoikeus ei ole näitä asioita käsitellyt eikä ole arvioinut sitä, oliko kaikissa näissä tapauksissa edellytykset ulkomaalaisen erillään säilyttämiseen.

Ehkä muut puheenvuorot olivat sellaisia, että ne eivät edellytä minulta enempää vastauksista. — Kiitos paljon.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Keskustelu asiasta ei ole vielä päättynyt, vaan edustaja Heinonen haluaa sanoa tähän jotain.

18.09 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! En itse siihen osaa tietenkään ottaa kantaa, vaan nimenomaan ajattelin, että kun todettiin, että 2008—2015 oli ollut nämä 223 tapausta, niin ei kukaan näistä säilöönotetuista ulkomaalaisista, mutta ei toisaalta heidän asiamiehistäänkään, ollut tähän puuttunut. Eli voi silloin tietysti ihmetellä, minkälaisia asiamiehiä näillä ulkomaalaisilla säilöönotetuilla henkilöillä on ollut. Toisaalta eivät valvontaviranomaiset eikä myöskään kärjäoikeuden henkilökunta olleet kyseenalaistaneet tätä toimintatapaa. Siitä itse päätin, että silloin todennäköisesti se on mennyt aika hyvin, ja ajattelen, että varmasti kärjäoikeudella olisi tärkeämpääkin tehtävää kuin tehdä tällaista asiaa, mikä on toiminut seitsemän kahdeksan vuotta ilman sitä käsittelyä. Mutta lakia tulee noudattaa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 16/2018 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

4. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 5.10.2018 klo 13.00. Täysistunto lopetetaan klo 18.11.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola